T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BOZOVA (ŞANLIURFA) HALKININ KULLANDIĞI DOĞAL BİTKİLERİN ETNOBOTANİK ÖZELLİKLERİ

Emine OYMAK

BİYOLOJİ ANABİLİM DALI

ŞANLIURFA
2018

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BOZOVA (ŞANLIURFA) HALKININ KULLANDIĞI DOĞAL BİTKİLERİN ETNOBOTANİK ÖZELLİKLERİ

Emine OYMAK

BİYOLOJİ ANABİLİM DALI

ŞANLIURFA
2018

Prof. Dr. Ömer Faruk KAYA danışmanlığında Emine OYMAK'ın hazırladığı **"Bozova (Şanlıurfa) Halkının Kullandığı Doğal Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri"** konulu bu çalışma 28/08/2018 tarihinde aşağıdaki jüriler tarafından oy birliği ile Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

İmza

Danışman : Prof. Dr. Ömer Faruk KAYA .....

Üye : Prof. Dr. Hasan AKAN .....

Üye : Doç. Dr. Murat KOÇ .....

Bu Tezin Biyoloji Anabilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüz Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylıyorum.

Prof. Dr. Halil Murat ALĞIN
Enstitü Müdürü

Bu çalışma HÜBAK Tarafından Desteklenmiştir.
Proje no:16051

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanundaki hükümlere tabidir.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
ŞEKİLLER DİZİNİ	iv
ÇİZELGELER DİZİNİ	v
SİMGELER DİZİNİ	vi
1. GİRİŞ	1
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	6
3. MATERYAL ve YÖNTEM	13
4. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA	18
4.1. Araştırma Alanının Coğrafyası…….	18
4.2. Araştırma Alanındaki Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri	19
5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER	100
KAYNAKLAR	107
ÖZGEÇMİŞ	110
EKLER	111

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

BOZOVA (ŞANLIURFA) HALKININ KULLANDIĞI DOĞAL BİTKİLERİN ETNODOTANİK ÖZELLİKLERİ

Emine OYMAK

Harran Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Biyoloji Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Ömer Faruk KAYA
Yıl: 2018, Sayfa: 119

Bu çalışmanın amacı; Şanlıurfa'nın Bozova ilçesi ve çevre köylerinde yaşayan halkın geleneksel olarak faydalanmakta olduğu doğal ve kültüre alınmış bitkileri belirlemek ve bu bitkilerin kullanım çeşitliliğini saptayarak etnobotanik açıdan önemini ortaya koymaktır. Yapılan bu etnobotanik çalışma sonucunda 50 familya ve 131 cinse bağlı 171 takson (112 tür, 35 alttür ve 24 varyete) tespit edilmiştir. Bu taksonlar; Mycophyta (Fungi) aleminden Ascomycota divizyosu (1 takson) ile Plantae aleminden Spermatophyta divizyosunun Gymnospermae (1 takson) ve Angiospermae (169 takson) alt divizyosuna aittir. En fazla takson içeren familyalar sırası ile Fabaceae (31), Asteraceae (24), Lamiaceae (14), Apiaceae (10), Brassicaceae (10), Poaceae (6), Malvaceae (5); cinsler açısından ise *Trifolium* L. (9), *Trigonella* L. (6), *Convolvulus* L. (4), *Astragalus* L. (3), *Centeurea* L. (3), *Euphorbia* L. (3) ve *Medicago* L. (3)'dur. Taksonlar fitocoğrafik açıdan İran-Turan (58), Akdeniz (14), Doğu Akdeniz (7) ve Avrupa-Sibirya (3) elementleri ve bilinmeyenler (89) olarak sıralanmıştır. Taksonların 79'u terofit, 56'sı hemikriptofit, 19'u fanerofit, 8'i geofit, 6'sı kamefit ve 2'si parazit ve 1'i mantardır. Taksonları kullanım amaçları bakımından değerlendirdiğimizde; 60 tanesinin gıda, 49 tanesinin tıbbi, 35 tanesinin yem, 9 tanesinin yapı malzemesi, 8 tanesinin ev eşyası, 8 tanesinin tatlandırıcı, 5 tanesinin oyun, 5 tanesinin yakacak, 5 tanesinin süs, 3 tanesinin koku, 2 tanesinin inanç, 2 tanesinin nazarlık ve 2 tanesinin ise boya amaçlı olarak halk tarafından kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu taksonlardan 11 tanesi zararlı olarak tanımlanırken, 8 tanesi ise halk arasında sadece isim olarak bilinmektedir.

ANAHTAR KELİMELER: Etnobotanik, Yerel isim, Bozova, Şanlıurfa, Türkiye

ABSTRACT

MSc Thesis

ETHNOBOTANIC FEATURES OF NATURAL PLANTS USED BY INHABITANTS IN BOZOVA (ŞANLIURFA)

Emine OYMAK

Harran University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Biology

Supervisor: Prof. Dr. Ömer Faruk KAYA
Year: 2018, Page: 119

The purpose of this study is to determine for which purposes the local people in Bozova (Şanlıurfa) use the natural and cultivated plants demonstrate the importance of these plants for the ethnobotanical aspects. By the identification of collected plant specimens within the field research 131 genera and 171 taxa belonging to 50 families (112 species, 35 subspecies, 24 varietes) were identified. 1 of these 1 taxa belongs to *Fungi* kingdom, *Ascomycota* divisio; the other taxa belong to *Plantae* kingdom, *Spermatophyta* divisio, *Gymnospermae* (1 taxon) and *Angiospermae* (169 taxa) subdivisio. By the number of taxa they contain, the top families in the area; Asteraceae (24), Lamiaceae (14), Apiaceae (10), Brassicaceae (10), Poaceae (6) and Malvaceae (5). By the number of species they contain, the top species in the area; *Trifolium* L. (9), *Trigonella* L. (6), *Convolvulus* L. (4), *Astragalus* L. (3), *Centeurea* L. (3), *Euphorbia* L. (3) and *Medicago* L. (3). According to the chrology of these taxa, 58 taxa belong to Irano-Turanian, 14 taxa belong to Mediterranean, 7 taxa belong to East Mediterranean, and 3 taxa belong to European-Siberian elements. Chrology of 89 taxa are not known. When the life forms of taxa are evaluated; 19 taxa are phanerophytes, 6 taxa are chamaephyte, 56 taxa are hemicryptophytes, 79 taxa are therophytes , 8 taxa are geophytes, 2 taxa are parasite and 1 taxon is mushroom. The taxa determined from the research field are used for different purposes, for example; 60 of them are used for food, 49 of them are used for medical purpose, 35 of them are used for fodder, 9 of them are used for roofage, 8 of them are used for household goods, 8 of them are used for spice/flavoring, 5 of them are used for games, 5 of them are used for fuel, 5 of them are used for ornament, 2 of them are used for amulet / incense, handicraft (natural painting, broom, woodwork), 3 of them are used for fragrance, 2 of them are used against evil eye, and 2 of them are used for painting. Besides 11 of these taxa are identified as harmful, while 8 are known only by their names.

KEY WORDS: Ethnobotany, Vernacular name, Bozova, Şanlıurfa, Turkey

TEŞEKKÜR

Son derece titiz çalışma prensipleriyle tezimizin her aşamasında bilgi ve tecrübeleriyle destek olan ve yardımlarını hiç esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Ömer Faruk KAYA'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Arazi çalışmalarına katılan ve tez yazım aşamasında büyük yardımlarını gördüğüm Yüksek Lisans öğrencisi Salih BOZANCI'ya, arazi çalışmalarına katılıp, kaynak kişilere ulaşmamda yardımcı olan Yüksek Lisans öğrencisi Mehmet AVCI ve İbrahim Ethem ASLAN'a, arazi çalışmalarında ve doğal bitki örneklerinin toplanması sırasında fotoğraf çekimi ve ses kayıtlarının alınmasında emeği geçen yeğenlerim Mesut DURSUN, Burak KESEN, Fırat ve Murat YÜCEL'e, yabancı kaynakların çevirilerini yapan ve tez yazım aşamasında büyük yardımını gördüğüm Dr. Hatice TOSYAGÜLÜ ÇELİK'e, tez yazım kurallarına göre tezin düzenlenmesinde yardımcı olan Yüksek Lisans öğrencisi Ahmet Hamdi ÇİÇEK'e ve Mine DURSUN'a çok teşekkür ederim. Çalışma sırasında bizleri evlerine kabul eden ve misafirperverlikler gösteren tüm kaynak kişilere şükranlarımı sunuyorum. Bu çalışmanın gerçekleşmesinde maddi destek sağlayan Harran Üniversitesi Bilimsel Araştırma Komisyonu (Proje No: 16051)'na katkılarından dolayı teşekkür ederim.

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 4.1.Bozova'nın coğrafik haritası(URL-1) 18
Şekil 5.1. Tespit edilen taksonların yüzde olarak dağılımı 100
Şekil 5.2. Tespit edilen en fazla taksona sahip familyalar 101
Şekil 5.3. Tespit edilen en fazla taksona sahip cinsler 101
Şekil 5.4. Taksonların fitocoğrafik bölgelere göre yüzde olarak dağılımı 102
Şekil 5.5.Tespit edilen taksonların yüzde olarak hayat formları dağılımı 102
Şekil 5.6. Tespit edilen taksonların etnobotanik açıdan yöresel kullanım bilgileri 103

ÇİZELGELER DİZİNİ

	Sayfa No
Çizelge 3.1. Kaynak kişi listesi……	15
Çizelge 5.1. Şanlıurfa ilinde yapılan etnobotanik çalışmaların sonuçlarının karşılaştırılması	105

SİMGELER DİZİNİ

EO	Emine OYMAK
Th	Terofitler
G	Geofit
Ph	Fanerofitler
Ch	Kamefitler
H	Hemikriptofitler
*	Kültür bitkisi
●	Endemik

1. GİRİŞ

Tarihin en eski çağlarından beri, dünyanın hemen her yerinde, insanların bitkiler ile ilgilenmesi daha çok faydalanma yönünden olmuş, hangi bitkilerin besin maddesi olabileceği, hangilerinin tıbbi ve zehirli oldukları, hangi ağaçların inşaatta veya silah yapımına elverişli olduğunu öğrenmişlerdir. Bu ilk devirlerde insanın aklını kullanmasından daha çok içgüdüleri etkili olmuştur (Karamanoğlu, 1977).

İlk insanlar çevrelerindeki bitkilerin yararlarını ve zararlarını gözlemleri sonucunda keşfetmişlerdir. İlk önce besin olarak yararlandıkları bitkilerden zamanla tedavi amacıyla da yararlanmaya başlamışlardır. Deneyimleri sonucunda zehirli etkilerini keşfetmişler ve bu bitkileri avcılıkta da kullanmışlardır (Mat, 1997).

"*Ethnie*", Grek kökenli bir kelime olup, halk anlamına gelir. Değişik coğrafik bölgelerde ortak toplumsal, kültürel, akrabalık ilişkileri ve ekonomik temelleri olan topluluklara *etnik grup* denir. Etnobotanik ise belli bir coğrafik bölgede yer alan halkın o yöredeki bitkileri öncelikle beslenme ve tıbbi sonra da sanayi bitkisi olarak kısaca her bakımdan yerel kullanımıdır. Etnobotanik daha dar anlamda ise "bir yörede yaşayan halkın yakın çevresinde bulunan bitkilerden çeşitli gereksinimlerini karşılamak üzere yararlanma bilgisi ve o bitkiler üzerine etkileri" olarak özetlenebilir (Yıldırımlı, 2004).

Etnobotanik, biyota ve insanlar arasındaki direk ilişkilerin çalışmasını içeren, etnobiyolojinin çok daha geniş bir alanının parçası olan bir disiplindir. Canlı organizmalar ve biyolojik fenomenler üzerine herhangi bir kültür tarafından geliştirilen bilgi ve kavramların incelenmesi üzerine bir çalışmadır. Bu çalışma alanı oldukça çok geniştir ve etnozoologlar, etnoekologlar, etnomiyologlar, etnobotanistler ve diğer profesyoneller bunun alan içinde çalışabilirler. Etnobiyolojiyi, yerli toplumların çalışması ile ilişkilendirmek oldukça yaygındır (Albuquerqe, 2017).

1865'te J. W. Harshberger, etnobotanik kelimesini resmi olarak isimlendirdi ve bu tanımı 1896 tarihli etnobotaniğin amaçları başlıklı makalesinde de yayınladı. Harshberger (1896) etnobotaniğin; bitkileri yiyecek, giyecek ve sığınma olarak kullanan yerlilerin kabilelerinin kültürel pozisyonlarının açıklığa kavuşturulmasında yardımcı olacağını ve böylece bu tarz bir açıklamanın bitki dağılımı problemini çözeceğini belirtmiştir. Harshberger, bitkilerin nasıl kullanıldığının bütün bir kültürün anlaşılmasına yardımcı olabileceğini farz etmiştir ancak bu fikir doğayla olan ilişkinin kompleks kültürel sistemin yalnızca bir parçası olduğunun anlaşılmasından beri pek çok araştırmacı tarafından reddedilmiştir (Albuquerqe, 2017).

Uzunca bir süre Harshberger'in tanımlamasının da etkisiyle, etnobotaniğin bitkilerin Aborjinler (Avustralya yerlileri) tarafından kullanımını kapsadığı düşünülmüştür. 20. yüzyılın ortalarından itibaren, insan bilimlerine profesyonellerin artan katılımı ile yaklaşımına kültürel bir parça eklenmesiyle primitif insanlar ve bitkiler arasındaki ilişkilerin çalışması olarak anlaşılmaya başlanmıştır (Albuquerqe, 2017).

Günümüzde etnobotanik teriminin anlamı daha da genişlemiştir. Çalışma alanı da, kentsel–endüstriyel topluluklar gibi geleneksel toplumlar ve kırsal topluluklar gibi geleneksel olmayan toplumlar gibi insan toplulukları ile botanik çevre arasındaki ilişkilerle ilgilenmek üzere genişlemiştir. Artık günümüzde, kompleks sosyo-ekolojik sistemlerin bir parçası olarak bitkilerin kullanımı ve onlar hakkında edinilen bilgi, bizim doğayla nasıl ilişki kurduğumuzu ve bu ilişkinin uzay ve zamanda nasıl evrimleştiğini anlamamıza yardım edebilir (Albuquerqe, 2017).

Etnobotanikde araştırmacıların gözlemledikleri kültürü daha iyi anlayabilmeleri için kültürel kategorilerin varsayımlarından yoksun olmalarına ihtiyaç vardır. Emik ve onun karşıtı olan etik, antropolojiden kaynaklanmaktadır. Bu terimler, toplumsal dil bilimin fonetik ve fonemik terimlerinden uyarlanmışlardır. Basit bir şekilde emik kategori, kültürün içinden üretilir ve düşünülür ve kültürün katılımcılarının görüşüdür. Öte yandan etik ise dışsaldır; yani bilim insanının

görüşüdür. Bu tartışılıyor çünkü diğer şeyler arasında gıda, tıp ve sihir ile birlikte yaşamın nasıl kutsal olduğunun anlaşılması ve örgütlenmesi için seferber olan mekanizma, nesilden nesile sözlü gelenekle aktarılmaktadır. Etnobotanist tarafından algılanan biyolojik fenomenler genellikle mitolojik söylem ve büyülü açıklamalarla örtülü olarak ortaya çıkarlar. Bu nedenle, pek çok bilgi yerel halka ait masal ya da efsane olarak kabul edildiği için atılmış veya ihmal edilmiştir. Bununla birlikte, bu efsaneler deneysel olarak doğrulanabilir biyolojik gerçekliği kapsayabilirler. Halk hekimliğinde kullanılan tıbbi preparatların hazırlanmasında yerel bilginin arkasında, kullanılan tedavinin etkinliğini arttıran bütün bir mantık yatmaktadır (Albuquerqe, 2017).

Etnobotanik araştırmalar, insanların bitkilerle ilişkisini ve bu ilişkinin sonuçlarını birkaç soruyu cevaplayarak inceler. Bu sorular ise şu şekildedir: Bitkiler, bu bilgiyi üreten toplulukla ilgili neler gösterebilir? Farklı kültürler, biyolojik dünyaları ile ilgili özellikle de bitkiler hakkında nasıl düşünüyorlar? Ve bu dünya neyi temsil ediyor? Diğerlerine zararlı iken, insanların belli bitkileri yararlı olarak seçmelerini sağlayan nedir? Bu soruların ötesinde, tarihsel ve fitocoğrafik bir bakış açısından, insan türünden etkilenen bitkilerin dağılımını, kökeni ve çeşitliliğini tanımak mümkün hale gelmektedir (Albuquerqe, 2017).

Etnobotanik terimi son yıllarda nispeten yüksek bir profile ulaşmıştır. Ekim 2008'de “etnobotanik” in hızlı bir web kontrolü yapıldığında, bu terim için 669.000 Google arama sonucu olduğunu, Mart 2005'te benzer bir aramada ise bu sonucun 33.000 daha fazla olduğunu görülmüştür (Nolan ve Turner, 2011).

Türkiye’deki etnobotanik yayınlar da onlu yıllar bazında değerlendirildiğinde, 1970’lerden itibaren belirgin bir artış göze çarpar. 1980’lerde sempozyum ve kongrelerin artışına paralel olarak bildiri sayısında artış olmuş, bu konularda yayın yapan dergilerin artması ve yurtdışındaki uluslararası hakemli dergilerde yayınlama olanaklarının açılmasıyla hakemli dergi makaleleri başı çekmeye başlamıştır. Tez ve kitap sayısındaki artış da bu alandaki araştırmalar ve ilginin artışına paraleldir. İlk 40 yıl boyunca 1970’lere dek sadece 6 adet tez kaydedilmişken 2000’li yıllarda

üniversitelerde verilen tezlerde 1990'lara oranla dört kata yakın bir artış görülmektedir (Ertuğ, 2014).

Günümüzde etnobotanik araştırmaların artması ile yakın geçmişte bitkilerin çeşitli kullanım amaçları hakkında bilgi sahibi olurken geçmiş toplumlar tarafından çeşitli amaçlar için kullanılan bitkiler hakkında bilgilerimiz ise arkeolojik buluntuların keşfedilmesi ile ortaya çıkan yazıtların çözümlenmesi ile elde edilmektedir.

Yaklaşık 5000 yıl öncesinde yazının ortaya çıkışından beri çivi yazılı Sümer, Asur tabletleri, Mısır ve Hitit hiyeroglifleri gibi pek çok belgede özellikle tarımı yapılan bitkiler ve tıbbi bitkilere ilişkin bilgiler yer alır (Ertuğ, 2014).

Bitkilerin büyü-şifa amaçlı kullanıldığına dair ilk yazılı bilgiler ise Sümerli 3. Ur Hanedanlığı zamanına tarihlenmektedir. Antik Mısır Uygarlığına ait Ebers Papürüsü'ndeki 811 tane reçetede de çeşitli dozlarda uygulanan ilaçlarda 124 farklı bitkinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Yine Roma İmparatoru Caligula, Cladius ve Neron zamanında ordu hekimi olarak çalışan Adanalı ünlü eczacı Dioscorides "*De Materia Medica*" isimli farmasötik / botanik içerikli kitabında 600 den fazla bitkisel ilaç tarifine yer vermiş ve bu eser yaklaşık 1500 yıl boyunca Süryanice, Arapça ve Latinceye çevrilerek kullanılmaya devam etmiştir (Kılıç ve Başol, 2015).

Kuzey Irak'ta Şanidar Mağarası'nda 1957-1961 yılları arasında yapılan kazılarda bulunan Neandertal insan kalıntıları yanında mezarda bulunanlar, bitki-insan ilişkisinin başlangıcına ait ilk veri olarak kabul edilir. 60 bin yıl öncesinden günümüze gelen ve bir şamana ait olduğu düşünülen bu mezarda, civanperçemi, kanarya otu, mor sümbül, gül hatmi, peygamber çiçeği ve efedra gibi bitki türlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Ölülerini gömmeye başlayan bir toplumda, ölen kişinin tekrar yaşama döndüğünde kullanacağı düşüncesiyle mezara konulduğu tahmin edilen bu bitkilerin, yenenler ve şifalı olanlar diye ayrılmaya başlandığının da bir göstergesi olabileceği düşünülmektedir (Faydaoğlu ve Sürücüoğlu, 2011).

Etnobotanik, ekolojik yönden daha bilinçli olarak dikkat çektikçe daha ilginç keşifler de yapılmaya başlanmıştır. Örneğin, Maui yerlileri binlerce yıllık gözlemleri sonucu guarana (*Paullinia cupana* H.B.K. var. *sorbilis* Ducke) bitkisinin yapraklarından stimulant etkili ilaç elde ederler. Ancak bu bitki nektarin salgıladığı için avcı böcekler tarafından istila edilir. Binlerce yıllık gözlem ve kullanım tecrübesi sonucu yerliler agresif davranış sergileyen karıncaların bu bitkilerin nektarinlerini kullandıklarını ve nektarin bitinceye kadar ve bu sırada ilaç için kullanılan yapraklar olgunlaşıncaya kadar bu karıncaların bitkiyi diğer avcı böceklerden koruduklarını gözlemlemişlerdir. Bunun için de yerliler, bitki yaprakları olgunlaşıncaya kadar bu karıncaların nektarini kullanıp bitirmelerini beklemeyi öğrenmişlerdir. Böylece nektarin bitince bitkiyi terk eden karıncalardan sonra yaprakları toplayıp ilaç elde etmeye devam etmişlerdir (Prance, 1991).

Türkiye'de de özellikle kırsal kesimde yaşayan insanların atalarının bizzat uygulamalarına şahit olmalarıyla ya da sözlü olarak öğrendikleri ve günümüzde de halen kullanmaya devam ettikleri çok kıymetli etnobotanik bilgileri mevcuttur. Bu bilgiler yapılan etnobotanik araştırmalar neticesinde yazılı olarak kayıt altına alınmış ve alınmaya devam etmektedir.

Bu çalışma ile de herhangi bir etnobotanik kayıtın olmadığı Şanlıurfa'nın Bozova ilçesinin merkezi ve köylerinde yöre insanın çeşitli amaçlar için kullandığı bitkilerle ilgili bilgilerin kaybolmadan gelecek nesillerin de faydalanabilmesi için tespit edilip, yazılı kaynak haline getirilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmanın bu konuda çalışan araştırıcılara bir kaynak teşkil etmesini ümit etmekteyiz.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Yapılan literatür taramasında araştırma alanının da içinde bulunduğu Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Şanlıurfa, Diyarbakır, Gaziantep, Mardin ve Adıyaman illerinde yapılan etnobotanik çalışmalar gözden geçirilmiştir. Genel olarak yapılan etnobotanik çalışmalar incelendiğinde bazen genel olarak bir bölgenin bitkileri ile ilgili çalışma yapılırken bazen de sadece bir veya birkaç bitki üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Bu alanda yapılan önceki çalışmaların bazılarına örnek verecek olursak;

Çini (1980, 1983) tarafından yapılan çalışmada Urfa'ya özgü hastalık isimleri ve bu hastalıkların tedavisi için bitki karışımlarını da içeren öneriler toplamda 33 madde halinde ifade edilmiştir.

Saya ve arkadaşları (2001), Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamındaki illerde bitki örtüsü içinde bulunan tıbbi ve endemik bitkilerin envanterini literatür ve arazi çalışmaları ile ortaya çıkarmaya çalışmışlardır.

Kızıl ve Ertekin (2003) tarafından yapılan çalışmada Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan Diyarbakır ve çevresinin tıbbi öneme sahip bitkiler tespit edilmiştir. Yapılan arazi çalışmaları sonucunda *Asteraceae, Brassicaceae, Cappariaceae, Fabaceae, Guttiferae, Iridaceae, Lamiaceae, Liliaceae, Malvaceae, Plantaginaceae, Resedaceae, Rosaceae, Solanaceae ve Zygophyllaceae* familyalarına ait 82 tür tespit edilmiştir. Bunlardan, *Datura, Hyoscamus, Salvia, Thymbra, Satureja, Thymus, Reseda, Rubia, Peganum, Anthemis, Isatis, Rosa, Fritillaria, Allium, Crambe, Sinapis, Crocus, Plantago, Nepeta, Mentha, Hypericum, Achillea* cinslerine ait bazı türler ekonomik önemi olan ve kültüre alınabilecek bitkilerdir.

Akan ve arkadaşları (2004) tarafından yöresel ismi kebere olan kapari bitkisi (*Capparis ovata* var. *palaestina* ve *C. spinosa* var. *spinosa*) en yoğun toplandığı GAP Bölgesi sınırları içerisinde araştırılmıştır. Araştırmada bitki doğadaki doğal

popülasyonu ve bu iş ile uğraşan kişiler ve firmaların durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışma sonucunda başta A.B.D. olmak üzere İspanya ve diğer Avrupa, Ortadoğu ve Uzakdoğu ülkelerine yıllık ortalama 3000 ton işlenmemiş ve 3500 ton işlenmiş kebere bitkisinin çiçek tomurcukları ve meyvelerinin ihraç edildiği tespit edilmiştir.

Akan ve arkadaşları (2005a) tarafından Şanlıurfa kent merkezinde bulunan semt pazarlarında satılan bitkilerin yöresel isimleri ve kullanım amaçlarını belirlemek için bir araştırma yapılmıştır. Yapılan bu araştırmaya göre semt pazarlarında satılan toplam 24 doğal bitkiden 13'ü gıda, 11'i ise tıbbi ve çeşitli amaçlar için kullanılmaktadır. Ayrıca bir mantar türü hem gıda hem de tıbbi amaçlı satılmaktadır.

Akan ve Arslan (2005), Şanlıurfa isotu üzerine yapmış oldukları folklorik ve etnobotanik bir araştırmada kırmızı biber olarak da bilinin Şili biberinin dünyada kültüre alınmış en popüler türlerden biri olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmaya göre kanıtlar isot (*Capsicum annuum* L.) yaklaşık M.Ö. 2500 yılında Meksika bölgesinde evcilleştirilmiştir. Kristof Kolomb'un bölgeye seyahatleri sonucu *Capsicum annuum* tohumları bölgeden alınmış ve 1493 yılında İspanya'ya taşınmıştır. Oradan da Avrupa'nın tamamına hızlı bir şekilde yayılmıştır. Ayrıca çalışma da Güneydoğu Anadolu'nun geleneksel tatlarından biri olan isotun Şanlıurfa'da yaygın bir şekilde tüketildiği ve kültüre alındığı belirtilmektedir.

Balos ve Akan (2007) tarafından yapılan araştırma Şanlıurfa'nın Birecik ilçesinde Zeytinbahçe ile Akarçay köyleri arasında kalan bölgenin florası ve etnobotanik özelliklerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma sonucu 62 familya ve 253 cinse ait 434 tür, 5 alttür ve 6 varyete olmak üzere 445 takson tespit edilmiştir. Bu taksonlardan 190 tanesinin etnobotanik özelliğe sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu bitkilerden 96'sı yem, 56'sı gıda, 25'i yakacak, 43'ü tıbbi, 3'ü süpürge yapımında, 9'u süs bitkisi, 4'ü takı, 7'si çocuklar tarafından oyun amaçlı, 2'si nazar amaçlı, 9'u çay, 2'si tütüne katılan, 2'si boya, 2'si baharat, 5'i çardak, inşaat malzemesi, 2'si sepet, 5'i zehirli, 2'si temizlik, 2'si hasır, 3'ü at koşumu yapımı ve

3'ü maydanoz, nane, hardal bağı olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Akan ve arkadaşları (2008) tarafından Arat Dağı ve çevresinin (Birecik-Şanlıurfa) etnobotanik özelliklerini tespit etmek amacıyla yapılan çalışmada 49 familya ve 193 cinse ait 299 taksondan 170 tanesinin etnobotanik özelliğinin olduğu tespit edilmiştir. Bunlardan 59'u yem, 33'ü yiyecek, 19'u yakacak, 17'si tıbbi amaçlı, 13'ü zararlı, 8'i süpürge yapımında, 5'i süs, 5'i boya, 3'ü oyun amaçlı (çocuklar için) ve 11'i de diğer amaçlarla kullanıldığı; ayrıca yöre halkı tarafından 33 bitkiye de sadece isim verildiği tespit edilmiştir.

Akan ve Balos (2008) tarafından yapılan araştırmada meyan bitkisinin en yoğun toplandığı GAP Bölgesi sınırları içerisinde kimler tarafından ve nasıl toplandığı, halk arasındaki kullanımı ve ülkemizdeki ihraç miktarlarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu çalışma ile bitkinin doğadaki popülasyonunun son durumu tespit edilmiş ve çözüm önerileri getirilmiştir. Araştırmada bitki doğadaki doğal popülasyonu ve bu iş ile uğraşan kişiler ve firmaların durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışma sonucunda başta A.B.D. olmak üzere İspanya ve diğer Avrupa, Ortadoğu ve Uzakdoğu ülkelerine işlenmemiş ve işlenmiş meyan balı ve meyan kökü ihraç edildiği tespit edilmiştir

Aslan ve arkadaşları (2011) tarafından Şanlıurfa'nın bazı odunsu bitkilerinin etnobotaniği üzerine yapılan araştırmada kent merkezindeki ahşap sanatları pazarlarında malzeme olarak kullanılan odunlu bitkilerin 11 familya ve 12 cinse ait 16 takson tespit edilmiştir. Bu odunsu bitkilerin geneli mutfak işlerinde, bir kısmı yakacak ve bir kısmı da tıbbi amaçlı kullanılmaktadır.

Akan ve arkadaşları (2013a) tarafından yapılan araştırmada Şanlıurfa'daki geleneksel müzik aletlerinin üretimi için kullanılan odunsu bitkilerin işlenmesi ve bilimsel isimlerine yer verilmiştir. Sekiz müzik aletleri yapımı için 17 familyaya ait 25 bitki türünün kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu bitkilerin çoğunun Rosaceae (4), Pinaceae (4), Fagaceae (2) *ve Moraceae (2) familyala*rına ait olduğu tespit edilmiştir.

Akan (2013) tarafından Mardin'in Midyat, Nusaybin, Akarsu ve Kızıltepe ilçelerinde sepetçilik el sanatında kullanılan odunsu bitkiler araştırılmıştır. Araştırma sonucu odunsu 6 bitki türünün sepet yapımında kullanıldığı tespit edilmiştir. Bunlar; *Salix viminalis* L., *Populus nigra* L. subsp. *nigra*, *Punica granatum* L., *Celtis australis* L., *Cornus sanguineae* L. subsp. *australis* (C.A.Mey.) Jav ve *Anagyris foetida* L.'dır. Çeşitli amaçlar için kullanılan bu sepetler fonksiyonları ve şekillerine göre; zembil, salık, denik, mekep, tebek, cambak, ka'tuf, şibrik ve gerzel gibi farklı isimlerle adlandırılmıştır. Bu sepetleri yapan zanaatkârlarda zembilci, zembilkar veya zembilfiroş olarak belirtilmiştir.

Akan ve arkadaşları (2013b) tarafından yapılan araştırma Şanlıurfa ilinin Birecik ilçesinde yayılış gösteren Leguminosae familyasına ait bitkilerden etnobotanik özelliği olanları tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Genel olarak Şanlıurfa yöresinde Leguminosae (Baklagiller) familyasına ait 150 taksonun doğal yayılış gösterdiği ve bunların bir kısmının etnobotanik açısından değer taşıdığı tespit edilmiştir.

Akan ve arkadaşları (2013c) tarafından Kalecik Dağı (Şanlıurfa)'nın etnobotanik özelliklerinin ortaya çıkarılması amacı ile yapılan çalışmaya göre alanda 39 familyaya bağlı 140 cins ve 238 takson tespit edilmiştir. Bu taksonlarda yalnızca 126'sının yöresel isimlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Çalışmaya göre yöre halkı bu bitkilerin 38'ini gıda, 37'sini tıbbi, 32'sini yem, 5'ini süs, 5'ini süpürge, 5'ini yakacak, 4'ünü boyama, 3'ünü çocuklar tarafından oyun amaçlı, 3'ünü de indikatör bitki olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Ayrıca bu bitkilerden 11 tanesinin zararlı etkilerinin olduğu ifade edilmiştir.

Aslan (2013) tarafından yapılan araştırmada Şanlıurfa ilinde tıbbi amaçlı kullanılan 41 bitki tespit edilmiştir. Bu bitkilerden 27 tanesi yabani ve 14 tanesi ise kültürü yapılan bitkiler olduğu saptanmıştır. Drogların elde edildikleri bitkilerin Latince ve Türkçe isimleri, morfolojik özellikleri, kimyasal içerikleri ve tıbbi olarak kullanılışları verilmiştir.

Dağlı (2015) tarafından Şanlıurfa merkez ilçe ve köylerinde yapılan çalışmada 39 familyadan 87 cinse ait 111 takson (67 tür, 27 alttür, 17 varyete) tespit edilmiş olup, bunun 9 tanesi kültür bitkisidir. Bu bitkilerden genel olarak 27'si gıda, 6'sı içecek, 3'ü baharat/tatlandırıcı, 39'u tıbbi (insanlar için), 6'sı tıbbi (hayvanlar için), 2'si yakacak, 25'i hayvan yemi, 9'u el sanatları (doğal boyama, süpürge, ağaç işleri), 1'i çatı örgüsü, 4'ü muska/tütsü, 7'si zararlı, 1'i sosyal kullanımlar (süsleme) ve 2'si de güzel kokusu ile sevilen bitkiler olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Ayrıca 8 bitkinin herhangi bir kullanımı olmayıp, yerel isimleri tespit edilmiştir.

Akan ve Ayaz (2015) tarafından Şanlıurfa'da bulunan Gölpınar Mesire Alanı'nda yapılna çalışmada etnobotanik özelliğe sahip 64 takson tespit edilmiştir. Bu taksonların 29'u hayvan yemi bitkisi, 26 tanesi gıda, 4 tanesi yakacak, 15 tanesi tıbbi amaçlı ve 3 tanesi ise çocuklar için oyuncak amacıyla kullanılmaktadır. 6 tanesinin ise farklı kullanım alanlarının olduğu belirlenmiştir.

Akan ve Bakır Sade (2015) tarafından Adıyaman'ın Kahta ilçesi ve Narince köyünde yapılan çalışmada halk geleneğinde kullanılan bitkiler araştırılmıştır. Araştırma sonucu bölgeden toplanan 51 familyaya ait 113 taksonun değerlendirilmesi sonucu bu bitkilerin halk tarafından 16'sı yakacak, 8'i süs bitkisi, 6'sı boya maddesi, 6'sı yem, 2'si tütsü, 1'i süpürge ve 74'ü tıbbi amaçla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Çalışma alanının da içinde bulunduğu Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin çeşitli yerleşim yerlerinde yapılan etnobotanik çalışmalardan bazıları da şunlardır;

Gençay (2007) tarafından Şırnak'ın Cizre ilçesinde yapılan çalışmada 53 familyaya ait toplam 171 bitki taksonunun kullanımı belirlenmiştir. Bu bitkilerin 99'u gıda, 45'i yem, 44'ü tıbbi, 25'si süs, 21'i el sanatları ve 20'sinin yakacak olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra 20 bitki türünün de farklı alanlarda kullanıldıkları belirlenmiştir.

Yapıcı ve arkadaşları (2009) tarafından Siirt'in Kurtalan ilçesinde yapılan

araştırmada 34 taksonun yerel isimleri ve çeşitli kullanım amaçları değerlendirilmiştir. Bunların 23'ü tıbbî, 4'ü gıda, 7'si de diğer (yakacak, hayvan yemi vb.) alanlarda kullanıldığı tespit edilmiştir.

Güldaş (2009) tarafından Adıyaman ilinde etnobotanik değeri olan bazı bitkilerin kullanım alanlarının tespiti için yapılan çalışmada etnobotanik değeri olan 69 bitki bulunmuştur. Bu bitkilerden 13'ü sadece gıda olarak, 22'si sadece tıbbi olarak, 26'sı tıbbi ve diğer amaçlar için ve 8'i gıda ve tıbbi amaç dışında kullanıldığı tespit edilmiştir.

Gelse (2012) tarafından Adıyaman merkez ve köylerinde yapılan çalışmada 43 familyaya ait toplam 102 bitkinin kullanımı tespit edilmiştir. Tespit edilen bitkilerin genel olarak; 74'ü gıda, 25'i yem, 75'i tıbbi, 17'si süs, 15'i yakacak, 29'u el sanatları yapımında ve 9'u de farklı amaçlar ile kullanıldığı belirlenmiştir. Kullanımları belirlenen bitkilerden 62'si doğal ortamda, 29'unun kültür formunda ve 11'ininde hem doğal hem de kültür formunda yetiştikleri tespit edilmiştir.

Şahin Yiğitalp (2014) tarafından Gaziantep ilindeki aktarlarda satılan bitkilerin etnobotanik özelliklerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada 122 bitkiden 10'u Lamiaceae, 9'u Asteraceae, 9'u Apiaceae, 7'si Rosaceae, 6'sı Fabaceae ve 6'sı Malvaceae familyalarına ait olduğu tespit edilmiştir. Aktarlarda satılan bitkilerin genel olarak sindirim sistemi, idrar yolları, solunum, şeker, kalp-damar ve kolesterol hastalıklarında ve yatıştırıcı olarak kullanıldığı belirlenmiştir.

Furkan (2016) tarafından Adıyaman ilinde yetişen bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri belirlemek için yapılan çalışmada tespit edilen bitkilerden 118'i tıbbi (45'i sadece tıbbi), 117'si gıda (41'i sadece gıda), 29'u ev ve kullanım eşyası, 26'sı süs bitkisi, 24'ü hayvan yemi, 18'i yakacak, 15'i mutfak araç ve gereçleri, 11'i yapı malzemesi, 9'u endüstri, 7'si kerestecilik, 6'sı oyuncak, 3'ü kozmetik, 2'si inanç, 2'si tütsü, 1'i halk oyunları ve 7'sinin diğer amaçlarla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Bulut ve arkadaşları (2017) tarafından Gaziantep'in Nizip ilçesinde yapılan

çalışmada toplam 27 bitkinin halk tarafından tıbbi amaçlı kullanımı tespit edilmiştir. Ayrıca bu 27'i bitkinin 13'ünden aynı zamanda gıda olarak da yararlanılmaktadır. Bu bitkilerden 20'si doğal iken 7 tanesi kültür bitkisidir. Bitkilerin büyük kısmı benzer kullanıma sahip olmakla beraber çoğunlukla sindirim, solunum sistemi hastalıkları ve diabet rahatsızlığı için kullanıldığı belirlenmiştir.

Akgül ve arkadaşları (2018) tarafından Mardin'in Midyat ilçesinde yapılan araştırmada 92 bitkinin çeşitli amaçla halk tarafından kullanıldığı görülmüştür. Bu bitkilerden % 35'i tıbbi amaçlı,% 22'si gıda, % 13'ü hayvan yemi, % 7'si süs bitkisi ve boya, % 6'sı süpürge, % 4 sütü için ve koku olarak, % 4 bitkisel çay, üzüm pekmezi ve şarap hazırlama için, % 3 tarım amaçlı ve % 6 ise diğer amaçlar için kullanılmaktadır. Kullanım değerleri bakımından sırasıyla en yüksek bitki türleri *Teucrium polium* (0,51), *Matricaria aurea* (0,26), *Alcea setosa* (0,21) ve *Malva neglecta* (0,21) tespit edilmiştir.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

Bu tez çalışmasının araştırma materyalini Şanlıurfa ilinin Bozova ilçesinin merkezi ve köylerinde yöre halkı tarafından çeşitli amaçlar için (gıda, tıbbi, süs, oyuncak, yakacak, boya, hayvan yemi yapı malzemesi, ev eşyası vb.) kullanılan bitkiler oluşturmaktadır. Bu bitkileri tespit etmek amacıyla 2016-2017 yılları arasında kaynak kişi araştırması ve belli vejetasyon dönemlerinde bitkileri toplamak için arazi çalışmaları yapılmıştır.

Araştırmanın başlangıç aşamasında Bozova ilçesinin merkez ve köylerinde (Atgüden, Arıkök, Gerdek, Kepirce, Kındırali, Karacurun, Sızan, Dutluca, Yaslıca, Yaylak, Zivanlı) kaynak kişilerin tespit edilmesine çalışılmıştır. Çizelge 3.1'de çalışma esnasında tespit edilen ve etnobotanik açıdan yöresel bilgiler sağlayan kaynak kişilerin listesi yer almaktadır.

İlk aşamada mümkün olduğu kadar çok sayıda kaynak kişiye ulaşılmaya gayret edilmiştir. Kaynak kişinin adı, soyadı, yaşı, mesleği ve eğitim durumu telefon numarası (kendisine ait yoksa bir yakınının) kaydedilerek liste oluşturulmuştur. Çat kapı gidilerek yapılan ziyaretler, kaynak kişilere ulaşılabilirliği zorlaştırdığından ilk görüşmelerden sonra kaynak kişilere telefon ile önceden haber verilerek gidilmiş ve daha verimli görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Kaynak kişiler ile yapılan görüşmeler anket formu, ses kaydı ve videolar aracılığı ile kayıt altına alınmıştır. Anket formunda genel olarak bitkilerin yerel isimleri, bitkilerin kullanım amacı, bitkilerin kullanılan kısmı, kullanım şekli, bitkiler hakkında var ise anlatılan hikâye, inanış vb. durumlar hakkında bilgiler yer almıştır. Bitkilerin yöresel isimleri yazılırken kaynak kişilerin telaffuz ettikleri şekilde yazılmaya gayret edilmiştir. Bu bilgiler bazen doğrudan kaynak kişi ile karşılıklı konuşma ve anket sorularının cevaplandırılması ile bazen de önceden toplanmış, kurutulmuş bitki örnekleri veya resimleri gösterilerek bunların kullanım amaç ve yöntemleri belirlenmeye çalışılmıştır.

İkinci aşamada elde edilen yöresel kullanım bilgileri doğrultusunda kaynak kişilerle birlikte belli vejetasyon dönemlerinde bitkiler kök, gövde, yaprak, çiçek veya

meyve tohum bölümleri ayırt edilecek şekilde araziden toplanıp herbaryum tekniğine uygun kurutularak numaralandırılıp teşhis edilmiştir.

Bitkilerin teşhis edilmesinde "Türkiye ve Doğu Akdeniz Adaları Florası" (Davis, 1965-1985; Davis ve arkadaşları, 1988; Güner ve arkadaşları, 2000) adlı temel eserden yararlanılmıştır. Bununla beraber Aydoğdu ve Akan (2005), Akan ve arkadaşları (2005b), Kaya ve Ertekin (2009), Akıl ve Kaya (2013)'nın çalışmalarından da yararlanılmıştır. Teşhis edilen bitkilerin isimleri güncel taksonomik durumlarını belirten Güner ve arkadaşları (2012) tarafından hazırlanan "Türkiye Bitkileri Listesi-Damarlı Bitkiler" isimli eser dikkate alınarak yazılmıştır. Ayrıca bu eserden bitkilerin Türkçe isimlerini belirlemek için de yararlanılmıştır.

Çalışma sonucunda tespit edilen bitkilerin listesi alfabetik olarak yazılmıştır. Bitkiler sırasıyla familya adı, cins adı, tür adı ve şayet var ise tür altı adı yazar isimleride dahil olacak şekilde belirtilmiştir. Takson isimleri "Türkiye Bitkileri Listesi-Damarlı Bitkiler" isimli esere göre yazılmıştır. Bu bilgilerinde ardından yöresel kullanımı olan bitkinin, Türkçe ismi, yerel ismi, yöresel kullanım bilgisi, kullanılan kısmı, var ise bitkinin ait olduğu fitocoğrafik bölge, bitkinin hayat formu ve yöresel kullanımına ait bilgiler, tespit edilen köy ismi, kaynak kişi ve bitki numarası sıra ile yazılmıştır. Kültür bitkilerini belirtmek için takson isimlerinin başına yıldız (*) işareti konulmuştur.

Bitkilerin hayat formları Raunkiær (1934)'in çalışması dikkate alınarak belirlenmiştir. Her bitkinin yazar ismine ait kısaltmalar Brummitt ve Powell (1992)'in çalışmasından kontrol edilmiştir. Endemik olan bitki türlerinin tehlike kategorileri Ekim ve arkadaşları (2000)'nın çalışması dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Bozova ilçesi ile ilgili coğrafik bilgiler Anonim (2017)'den yararlanılarak yazılmıştır.

Çizelge 3.1. Kaynak kişi listesi

No	Kaynak kişi	Yaş	Mesken adı	Meslek/öğrenim durumu
1.	Emine TEL	70	Bozova	Ev Hanımı/İlkokul
2.	Mehmet TEL	74	Bozova	Öğretmen/Lisans
3.	Hasan SARAR	74	Bozova	Çiftçi/İlkokul
4.	Rabia TEL	35	Bozova	Elektrik Müh./Y. Lisans
5.	Mehmet Ali TEL	38	Bozova	Elektrik Müh./Y. Lisans
6.	Ayaz İBİ	14	Kepirce	Çoban/Öğrenci
7.	Hamide İBİ	31	Kepirce	Ev Hanımı/İlkokul
8.	Hasan ASLAN	84	Kepirce	Çiftçi/İlkokul
9.	Gülay ASLAN	53	Kepirce	Ev Hanımı/İlkokul terk
10.	Hanım ASLAN	70	Kepirce	Ev Hanımı/Okumamış
11.	Emine KILIÇ	75	Kepirce	Ev Hanımı/İlkokul
12.	Güven KILIÇ	39	Kepirce	Çiftçi/Lisans
13.	Kudret ASLAN	80	Kepirce	Çiftçi/Ortaokul
14.	Ayşe ASLAN	55	Kepirce	Ev Hanımı/Okumamış
15.	Ayşe DOĞAN	18	Kepirce	Öğrenci
16.	Adil İBİ	38	Kepirce	Çiftçi/İlkokul
17.	Fatma ÇETİNER	48	Kepirce	Ev Hanımı/İlkokul
18.	Edibe KARACA	42	Kepirce	Ev Hanımı/İlkokul
19.	Saadet İLÇİ	53	Kepirce	Ev Hanımı/İlkokul
20.	Fatma AYDOĞDU	65	Kındırali	Ev Hanımı/İlkokul
21.	Rahime AYDOĞDU	41	Kındırali	Ev Hanımı/İlkokul
22.	Zahide AYDOĞDU	40	Kındırali	Ev Hanımı/İlkokul
23.	Fatma AYDOĞDU	62	Kındırali	Ev Hanımı/İlkokul
24.	Safiye AYDOĞDU	52	Kındırali	Ev Hanımı/İlkokul
25.	Hacer AKSOY	33	Arıkök	Mali Müşavir/Lisans
26.	Nimet AYDOĞDU	31	Kındırali	İşletme/Lisans
27.	Elif Aslı OYMAK	25	Zivanlı	Bil. Müh./ Y. Lisans

Çizelge 3.1. (devam)

No	Kaynak kişi	Yaş	Mesken adı	Meslek/öğrenim durumu
28.	Beyaz AYDOĞDU	33	Kındırali	Ev Hanımı/İlkokul
29.	Mehmet YÜCEL	55	Sızan	Veteriner/Lisans
30.	Vahide YÜCEL	46	Sızan	Ev Hanımı/Lise
31.	Şevket YÜCEL	80	Sızan	Çiftçi/Okumamış
32.	Meral YÜCEL	51	Sızan	Ev Hanımı/Lise
33.	Emine AYDOĞDU	85	Kındırali	Ev Hanımı/İlkokul
34.	Kadriye ÇELİK	70	Dutluca	Ev Hanımı/İlkokul
35.	Mehmet ÇELİK	73	Dutluca	Çiftçi/Okumamış
36.	Esma ÇELİK	30	Dutluca	Ev Hanımı/İlkokul
37.	Salih ÇELİK	33	Dutluca	Fizik tedavi/Lisans
38.	Hasan ÇELİK	74	Dutluca	Çiftçi/Okumamış
39.	Adile AVCI	54	Yaylak	Ev Hanımı/İlkokul
40.	Mustafa AVCI	68	Yaylak	Çiftçi/Ortaokul
41.	İslim ÖKSÜZ	45	Yaylak	Ev Hanımı/İlkokul
42.	Murat AVCI	31	Yaylak	Çiftçi/Lise
43.	Fatma DOĞAN	70	Yaylak	Ev Hanımı/İlkokul
44.	Cumali AVCI	55	Yaylak	Çiftçi/İlkokul
45.	İmam KARAÇİZMELİ	65	Yaslıca	Çiftçi/İlkokul
46.	Müyesser KARAÇİZMELİ	55	Yaslıca	Ev Hanımı/İlkokul
47.	Esma ERBİL	38	Yaslıca	Ev Hanımı/İlkokul
48.	Fatma ERBİL	75	Yaslıca	Ev Hanımı/İlkokul
49.	Melek KARABULUT	35	Yaslıca	Ev Hanımı/İlkokul
50.	Aliye KARABULUT	78	Yaslıca	Ev Hanımı/İlkokul
51.	Zübeyde KARABULUT	38	Yaslıca	Ev Hanımı/İlkokul
52.	Yüksel KARAÇİZMELİ	43	Yaslıca	Ev Hanımı/İlkokul
53.	Aydın KARAÇİZMELİ	52	Yaslıca	Çiftçi/Lise
54.	Emine YAŞAR	79	Yaslıca	Ev Hanımı/Okumamış
55.	Aliye KARABULUT	78	Yaslıca	Ev Hanımı/Okumamış

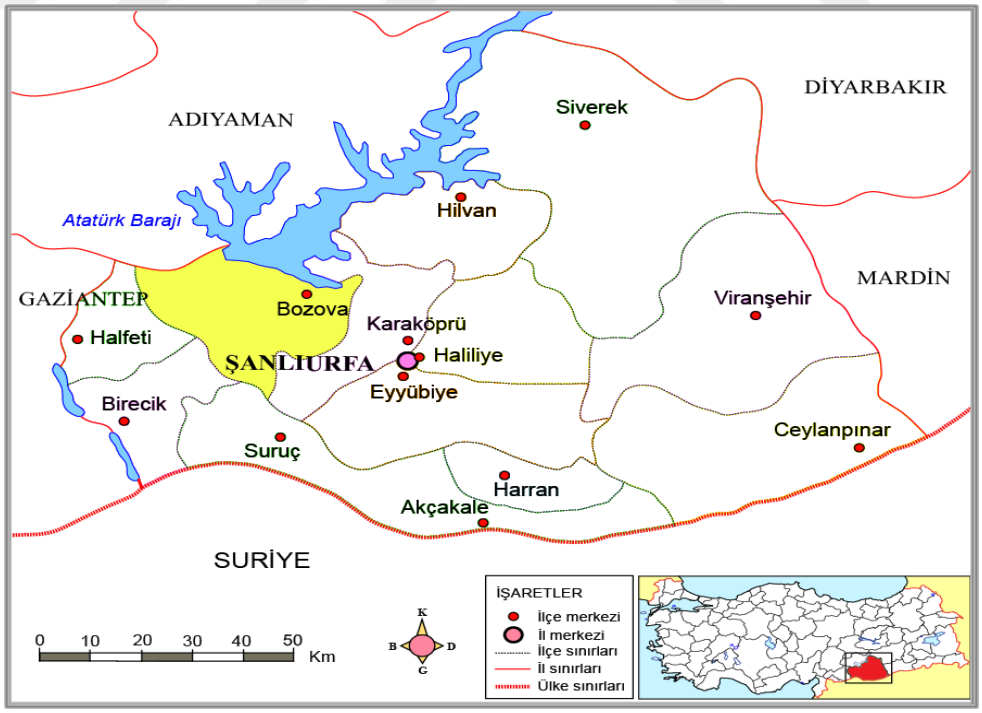
Çizelge 3.1. (devam)

No	Kaynak kişi	Yaş	Mesken adı	Meslek/öğrenim durumu
56.	Fatma KARABULUT	79	Yaslıca	Ev Hanımı/Okumamış
57.	Mehmet OYMAK	55	Zivanlı	İnşaat Müh./Lisans
58.	İ. Ferhat OYMAK	25	Zivanlı	Mimar/Lisans
59.	Şemse OYMAK	76	Zivanlı	Ev Hanımı/Okumamış
60.	Beyaz OYMAK	73	Zivanlı	Ev Hanımı/Okumamış
61.	Hadi OYMAK	60	Zivanlı	Çiftçi/İlkokul
62.	Adile ÇADIRCI	53	Zivanlı	Ev Hanımı/İlkokul
63.	Sadık ÇADIRCI	35	Zivanlı	Harita Müh./Lisans
64.	Ahmet Furkan KESEN	22	Zivanlı	Öğrenci
65.	M. Bozan DURSUN	21	Zivanlı	Öğrenci
66.	Serdal DURSUN	30	Zivanlı	Biyolog/Y.Lisans
67.	Songül DURSUN	31	Zivanlı	Kimyager/Y.Lisans
68.	Aysel ARDA	60	Zivanlı	Ev Hanımı/İlkokul
69.	M. Burak KESEN	24	Zivanlı	Öğrenci
70.	Dursun DURSUN	51	Zivanlı	Ev Hanımı/İlkokul
71.	Yusuf Ziya KESEN	61	Zivanlı	Emlakçı/İlkokul

4. ARAŞTIRMA BULGULAR ve TARTIŞMA

4.1. Araştırma Alanının Coğrafyası

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, Şanlıurfa İline bağlı bir ilçe olan Bozova, batısında Halfeti, güneybatısında Birecik, güneyinde Suruç, güneydoğu ve doğusunda Şanlıurfa Merkez, kuzeydoğuda Hilvan ilçeleri, kuzeyinde de Adıyaman ili ile çevrilidir. (Şekil 4.1.) Türkiye'nin en büyük baraj gölü olan Atatürk Barajı gölü ilçenin kuzey tarafındaki sınırı oluşturmaktadır. Şanlıurfa'nın batı kesiminde yer alan ilçenin kuzeyi ve doğusu dağlık, güneyi daha alçak ve düzlüktür. İlçenin batısını Arat Dağları'nın uzantıları, güneyini de Kaplan Dağları engebelendirir. İlçenin kuzeydoğusu ise Hilvan Ovasının devamı niteliğindedir. İlçe topraklarını Fırat Irmağının kollarından Bitik Deresi ve Macunlu deresi sulamaktadır. İl merkezine 38 km. uzaklıktaki ilçenin yüzölçümü 1.550 km^2, ilçe merkezinin toplam nüfusu 14.450'dır (Anonim 2017).

Şekil 4.1. Bozova'nın coğrafik haritası (URL-1)

4.2. Araştırma Alanındaki Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri

Bu çalışma sırasında kullanımı tespit edilen özellikle tıbbi bitkiler doktora danışılmadan kullanılmamalıdır.

MYCOPHYTA

ASCOMYCOTA

TERFEZIACEAE

Terfezia (Tul. & C.Tul.) Tul. & C.Tul.

Terfezia boudieri Chatin

Türkçe isim : Domalan

Yerel isim : Kimi

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Mantar

Yöresel Kullanım: Orta boy doğranan bu mantar pilavlara katılarak veya kebap yapılarak yenilir. Ayrıca yerel adı ***kayğane*** olan omlete de katılarak yenilebilir.

Tespit yeri : Sızan, Yaylak, Yaslıca, Kepirce

Kaynak kişi : Şevket YÜCEL, Murat AVCI, İmam KARAÇİZMELİ, Fatma İLÇİ

Bitki no : EO 1001

SPERMATOPHYTA

GYMNOSPERMAE

PINACEAE

Pinus L.

**Pinus brutia* Ten. var. *brutia*

Türkçe isim : Kızılçam

Yerel isim : Dara çamei

Yöresel bilgi-1: Yapı malzemesi

Yöresel bilgi-2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Gövde, Reçine, Meyve

Element : Doğu Akdeniz

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Kapı, pencere ve evlerin tavanlarının yapımında kullanılır. Çamın reçine kokusu verem hastalarına çok faydalı geldiği söyleniyor. Ayrıca çocuklarda ishali durdurmak için çam kozalağı suda kaynatılıp, süzüldükten sonra bir çay bardağı 2-3 gün suyu içirilir.

Tespit yeri : Kepirce, Yaslıca, Yaylak

Kaynak kişi : Fatma İLÇİ, İmam KARAÇİZMELİ, Murat AVCI

Bitki no : EO 1015

ANGIOSPERMAE

AMARANTHACEAE

Amaranthus L.

Amaranthus blitoides S.Watson

Türkçe isim : Mor darımancarı

Yerel isim : Gihayi sor, Sıpırgeyi zer

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Ev eşyası

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Vejetatif olarak genç evredeki bitkinin gövde ve yaprakları çiğ olarak yenilir. Ayrıca tüm bitki kök kısmından demet yapılarak bağlanıp kurutulduktan sonra duvarlar (özellikle ahırlar) kireçlenirken fırça olarak kullanılır.

Tespit yeri : Bozova, Kepirce, Yaslıca

Kaynak kişi : Emine TEL, Saadet İLÇİ, Aydın KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1006

Amaranthus retroflexus L.

Türkçe isim : Tilki kuyruğu

Yerel isim : Koksor, Sıpırgeyi takıma

Yöresel bilgi : Ev eşyası

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Tüm bitki kök kısmından demet yapılarak bağlanıp kurutulduktan sonra evin avlusu veya bahçesinin temizliğinde kullanılır.

Tespit yeri : Kepirce, Yaslıca

Kaynak kişi : Ayaz İBİ, İmam KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1010

AMARYLLIDACEAE

Sternbergia Waldst. & Kit.

Sternbergia clusiana (Ker Gawl.) Ker Gawl. ex Spreng.

Türkçe isim : Vargetgülü

Yerel isim : Saman çiçeği

Yöresel bilgi : -

Kullanılan kısım: -

Element : İran-Turan

Hayat formu : G

Yöresel Kullanım: Yörede etnobotanik açıdan sadece isim olarak biliniyor.

Tespit yeri : Kepirce, Yaslıca

Kaynak kişi : Emine KILIÇ, Esma ERBİL

Bitki no : EO 1017

ANACARDIACEAE

Pistacia L.

**Pistacia vera*

Türkçe isim : Antep fıstığı

Yerel isim : Kallıki fıstığa

Yöresel bilgi-1: Yakacak

Yöresel bilgi-2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Meyve

Element : İran-Turan

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Tohumu çıkarıldıktan sonra kuru meyve kabukları yakacak amaçlı kullanılır. Bir su bardağı miktarı suya altı-yedi tane meyve kabuğu atılıp,

kaynatıldıktan sonra bu sudan bir çay bardağı tok karnına içilirse ishali ve öksürüğü kestiği söylenmektedir.

Tespit yeri : Kepirce, Kındırali, Yaslıca, Zivanlı

Kaynak kişi : Fatma ÇETİNER, Rahime AYDOĞDU, Beyaz OYMAK, Fatma ERBİL

Bitki no : EO 1021

Rhus L.

Rhus coriaria L.

Türkçe isim : Sumak

Yerel isim : Sımak

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Meyve

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Günlük olarak kullanım için bitkinin bir miktar meyvesi bir litre sıcak suya konulup bir saati geçmeyecek kadar bekletilir. Fazla bekletilirse buruk bir acılık oluşur. Sonuçta elde edilen sımak suyu salatalara ve yemeklere ekşi tat vermesi için kullanılır. İstenirse uzun süreli kullanım için pekmezi de yapılır. Ayrıca bitkinin meyvelerinin suda ıslatılması ile elde edilen suyu ile gargara yapılırsa, boğaz ve diş ağrılarına iyi geldiği söylenir. Bir su bardağı suda 2-3 salkım meyve 15-20 dakika bekletilip, sonra bir yemek kaşığı içilirse ishale keser.

Tespit yeri : Sızan, Yaslıca, Zivanlı

Kaynak kişi : Şevket YÜCEL, Esma ERBİL, Hadi OYMAK

Bitki no : EO 1011

APIACEAE

Artedia L.

Artedia squamata L.

Türkçe isim : Karabenek

Yerel isim : Mayana

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Danalara süt verimini artırmak için yem olarak verilir. Yöre halkı çoğunlukla sineklerin bu bitki üzerinde toplandığını gözlemlemişlerdir.

Tespit yeri : Yaslıca, Yaylak

Kaynak kişi : İmam KARAÇİZMELİ, Cumali AVCI

Bitki no : EO 1012

Bunium L.

Bunium paucifolium DC. var. *paucifolium*

Türkçe isim : Koçkuzu

Yerel isim : Kızlangoç

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Kök

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Taze bitkinin kök kısmı çiğ olarak yenilir.

Tespit yeri : Yaslıca, Yaylak

Kaynak kişi : Zübeyde KARABULUT, Fatma DOĞAN

Bitki no : EO 1008

Eryngium L.

Eryngium campestre L. var. *virens* Link

Türkçe isim : Yer kestanesi

Yerel isim : Gılı

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Gövde

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Genç evrede gövdesi soyulduktan sonra çiğ olarak yenilir. Kök kısmındaki ceviz büyüklüğündeki genç yumruları yenilir.

Tespit yeri : Kepirce, Kındırali, Dutluca, Yaylak, Yaslıca

Kaynak kişi : Ayşe ASLAN, Emine AYDOĞDU, Kadriye ÇELİK, Mustafa AVCI, Yüksel KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1038

Eryngium creticum Lam.

Türkçe isim : Göz dikeni

Yerel isim : Çistok, Kazan kulpu, Nehlik, Zivanok

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Gövde

Element : Doğu Akdeniz

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Genç evrede gövdesi soyulduktan sonra çiğ olarak yenilir. Kazan kulpuna benzetilen taze taban yaprakları salatalara katılır.

Tespit yeri : Bozova, Kepirce, Kındırali, Yaslıca, Yaylak

Kaynak kişi : Mehmet TEL, Hamide İBİ, Fatma AYDOĞDU, Rahime AYDOĞDU, Fatma KARABULUT, Adile AVCI

Bitki no : EO 1120

Lagoecia L.

Lagoecia cuminoides L.

Türkçe isim : Pülüskün

Yerel isim : Yaban kemuni

Yöresel bilgi : Tatlandırıcı

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Akdeniz

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Kurutulan bitki öğütülüp, baharat olarak yemek ve köftelerde kullanılır.

Tespit yeri : Yaslıca

Kaynak kişi : İmam KARAÇİZMELİ
Bitki no : EO 1033

Malabaila Hoffm.
Malabaila secacul (Mill.) Boiss. subsp. *secacul*
Türkçe isim : Davar otu
Yerel isim : Harık
Yöresel bilgi : Gıda
Kullanılan kısım: Tüm bitki
Element : -
Hayat formu : H
Yöresel Kullanım: Taze yaprakları salata yapımında kullanılır.
Tespit yeri : Kepirce, Kındırali, Yaslıca
Kaynak kişi : Hamide İBİ, Fatma AYDOĞDU, Fatma KARABULUT
Bitki no : EO 1022

Scandix L.
Scandix pecten-veneris L.
Türkçe isim : Zühre tarağı
Yerel isim : Çor, Derziyi meağra
Yöresel bilgi-1: Yem
Yöresel bilgi-2: Zararlı
Kullanılan kısım: Tüm bitki
Element : -
Hayat formu : Th
Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır. Bitkinin kuru meyveleri de iğnemsi bir yapıda olduğu için giysilerin üzerine yapışır ve rahatsız eder. Ayrıca ekinlerde bulunması ürün verimi düşürdüğü için zararlı ot olarak ifade edilir.
Tespit yeri : Bozova
Kaynak kişi : Hasan SARAR
Bitki no : EO 1041

Scandix stellata Banks & Sol.

Türkçe isim : Dağ kişkişi

Yerel isim : Çor, Derziyi meağra

Yöresel bilgi-1: Yem

Yöresel bilgi-2: Zararlı

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır. Bitkinin kuru meyveleri de iğnemsi bir yapıda olduğu için giysilerin üzerine yapışır ve rahatsız eder. Ayrıca ekinlerde bulunması ürün verimi düşürdüğü için zararlı ot olarak ifade edilir.

Tespit yeri : Bozova

Kaynak kişi : Hasan SARAR

Bitki no : EO 1039

Tordylium L.

Tordylium aegyptiacum (L.) Lam.

Türkçe isim : Kır davulotu

Yerel isim : Çetrik, Çiğrik, Davşan kulağı, Pis ot

Yöresel bilgi-1: Tatlandırıcı

Yöresel bilgi-2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Doğu Akdeniz

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Bitki kurutulduktan sonra öğütülür. Öğütülen bitki (özellikle çiçekleri) yerel adı **külünçe** veya **kıllor** denilen peksimete aroma amaçlı katılır. Öğütülen bitki çay olarak demlenip yemek öncesi bir su bardağı içilirse böbrek taşını düşürdüğü söyleniyor.

Tespit yeri : Kepirce, Yaslıca

Kaynak kişi : Saadet İLÇİ, İmam KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1136

Torilis Adans.

Torilis arvensis (Huds.) Link subsp. *arvensis*

Türkçe isim : Dercik otu

Yerel isim : Karaheci, Zellukok

Yöresel bilgi-1: Tıbbi

Yöresel bilgi-2: Zararlı

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Tüm bitki kurutulup çay olarak demlenip içilirse kalp rahatsızlığına iyi gelir. Ayrıca kuru meyveleri elbisenin üzerine yapıştığından rahatsızlık verir.

Tespit yeri : Kındırali, Yaslıca, Zivanlı

Kaynak kişi : Fatma AYDOĞDU, Fatma KARABULUT, Beyaz OYMAK, Hadi OYMAK

Bitki no : EO 1117

ARACEAE

Biarum Schott

Biarum carduchorum (Schott) Engl.

Türkçe isim : Kardi

Yerel isim : Zilliki eraba

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : G

Yöresel Kullanım: Kansere iyi geldiği söyleniyor.

Tespit yeri : Kepirce, Yaslıca

Kaynak kişi : Saadet İLÇİ, İmam KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1003

Eminium Schotttra

Eminium rauwolffii (Blume) Schott var. *rauwolffii*

Türkçe isim : Yılanbacağı

Yerel isim : Gardü, Zilliki eraba

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Boya

Kullanılan kısım: Yaprak, Çiçek

Element : İran-Turan

Hayat formu : G

Yöresel Kullanım: Taze toplanan bitkinin yaprakları süt ile kaynatılarak zehri alınır. Daha sonra pilavlara veya çorbalara katılır. Ayrıca kirpi yılan bu bitkinin yapraklarını yiyerek zehrini etkisiz hale getirdiği ifade ediliyor. Çiçeklerinden ispirto (mor) renkli boya elde edilir.

Tespit yeri : Kepirce, Yaylak

Kaynak kişi : Fatma ÇETİNER, Murat AVCI

Bitki no : EO 1061

ARISTOLOCHIACEAE

Aristolochia bottae Jaub. & Spach.

Türkçe isim : Köpek taşağı

Yerel isim : Guhe, gura, Kundurkoşk

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Şeker hastalarında kan şekerini düzenlemek için kurutulan tüm bitki çay gibi demlenip içilir.

Tespit yeri : Bozova, Yaslıca

Kaynak kişi : Hasan SARAR, İmam KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1054

ASPARAGACEAE

Ornithogalum L.

Ornithogalum narbonense L.

Türkçe isim : Akbaldır

Yerel isim : Akbandur

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Yaprak

Element : Akdeniz

Hayat formu : G

Yöresel Kullanım: Belli büyüklükte kesilip haşlanan yapraklar soğan, pul biber, yumurta ve domates salçası ile yağda kızartılarak yemeği yapılır.

Tespit yeri : Kepirce, Yaslıca, Yaylak

Kaynak kişi : Fatma İLÇİ, İmam KARAÇİZMELİ, Murat AVCI

Bitki no : EO 1111

ASTERACEAE

Achillea L.

Achillea aleppica DC. subsp. *aleppica*

Türkçe isim : Tatarcıotu

Yerel isim : Çiçeki meağra, İlan otu

Yöresel bilgi : -

Kullanılan kısım: -

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Yörede etnobotanik açıdan sadece isim olarak biliniyor.

Tespit yeri : Yaslıca, Zivanlı

Kaynak kişi : İmam KARAÇİZMELİ, Esma ERBİL, Hadi OYMAK

Bitki no : EO 1065

Anthemis L.

Anthemis hyalina DC.

Türkçe isim : Derman papatyası

Yerel isim : Çiçeki mast

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Çiçek

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Kurutulmuş çiçek durumu 10 dakika suda kaynatılır. Demlenen çayı günde bir çay bardağı olarak tüketilirse astım hastalığına iyi gelir. Ayrıca soğuk algınlığı ile mide ve karın ağrılarını gidermek için de çayı içilmektedir. Sindirime de yardımcı olur.

Tespit yeri : Bozova, Kepirce, Yaylak, Zivanlı

Kaynak kişi : Emine TEL, Rabia TEL, Saadet İLÇİ, Murat AVCI, Beyaz OYMAK

Bitki no : EO 1047

Artemisia L.

**Artemisia vulgaris* L.

Türkçe isim : -

Yerel isim : Abetıran, Kabe süpürgesi

Yöresel bilgi : Koku

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Güzel kokusu nedeniyle kurutulan tüm bitki demet haline getirilerek odanın bir köşesine asılır. Saksıda da süs ve güzel kokusu nedeniyle yetiştirilir. Ayrıca kokusundan dolayı sivrisinek kovucusu olarak özellikle pamuk tarlalarının etrafına bitkinin genellikle çiçek yapısına vereceği zararı engellemek için ekilir.

Tespit yeri : Kepirce, Sızan, Yaslıca, Zivanlı

Kaynak kişi : Saadet İLÇİ, Murat AVCI, Meral YÜCEL, Esma ERBİL, Sadık ÇADIRCI, Dursun DURSUN

Bitki no : EO 1049

Carduus L.

Carduus pycnocephalus L. subsp. *breviphyllarius* P.H.Davis

Türkçe isim : Kilindor

Yerel isim : Kerbeş

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Gövde

Element : İran-Turan

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Bitkinin gövde kısmındaki dikenli kabukları soyulup çiğ olarak yenildiği gibi pilav ve gözlemeye de katılabilir. Ayrıca haşlanıp soğan ve salça ile yağda kızartılıp da tüketilmektedir.

Tespit yeri : Bozova, Kepirce, Kındırali, Sızan, Yaylak

Kaynak kişi : Emine TEL, Mehmet Ali TEL, Saadet İLÇİ, Murat AVCI, Beyaz OYMAK

Bitki no : EO 1057

Carthamus L.

Carthamus lanatus L.

Türkçe isim : Sarıdiken

Yerel isim : Zilletir

Yöresel bilgi : Zararlı

Kullanılan kısım: Diken

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Ele batınca çok acıttığı için bu isim verilmiştir.

Tespit yeri : Yaslıca, Yaylak

Kaynak kişi : İmam KARAÇİZMELİ, Murat AVCI

Bitki no : EO 1077

Carthamus persicus Desf. ex Willd.

Türkçe isim : Ihrız

Yerel isim : Hıstiri zer

Yöresel bilgi : Tatlandırıcı

Kullanılan kısım: Çiçek

Element : İran-Turan

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Bir bez içerisine konulan çiçekler sarı rengi verinceye kadar suda bekletilir. Daha sonra bu su yoğurda katılır. Bu yoğurt yöresel olarak **kıllor** denilen peksimet yapımında kullanılır. Böylece bitkinin çiçeğinden hem renk hem de aroma olarak yararlanılır.

Tespit yeri : Yaslıca

Kaynak kişi : İmam KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1115

Centaurea L.

Centaurea iberica Spreng.

Türkçe isim : Deligözdikeni

Yerel isim : Pıncari teal, Hıstiri keyğane, Hıstiri zer, Çakırdiken

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Yaprak

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım : Taze taban yaprakları suda haşlandıktan sonra kızartılarak pilava katılır veya gözleme iç malzemesi olarak kullanılır. Kızartma sırasında üzerine yumurta kırılarak da yenilebilir. Ayrıca taze gövde dış kabuğu soyularak çiğ olarak yenilir. Damar açıcı olarak taze taban yaprakları çay olarak demlenip, içilir.

Tespit yeri : Kındırali, Sızan, Dutluca, Yaslıca, Yaylak

Kaynak kişi : Safiye AYDOĞDU, Meral YÜCEL, Kadriye ÇELİK, Esma ERBİL, Cumali AVCI

Bitki no : EO 1044

Centaurea solstitialis L. subsp. *solstitialis*

Türkçe isim :Çakırdikeni

Yerel isim : Çavbellok

Yöresel bilgi : -

Kullanılan kısım: -

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Yörede etnobotanik açıdan sadece isim olarak biliniyor.

Tespit yeri : Bozova, Dutluca, Yaslıca

Kaynak kişi : Mehmet TEL, Kadriye ÇELİK, Fatma ERBİL

Bitki no : EO 1010

Centaurea virgata Lam.

Türkçe isim : Acı süpürge

Yerel isim : Sıpırgeyi teal, Sıpırgeyi reş

Yöresel bilgi : Ev eşyası

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Tüm bitki toplanıp demet haline getirilip, kurutulduktan sonra süpürge olarak dış mekan temizliğinde kullanılır.

Tespit yeri : Yaslıca

Kaynak kişi : Fatma ERBİL

Bitki no : EO 1180

Cichorium L.

Cichorium intybus L.

Türkçe isim : Hindiba

Yerel isim : Şiro, Keklik otu

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.

Tespit yeri : Yaslıca, Yaylak
Kaynak kişi : Fatma ERBİL, İmam KARAÇİZMELİ, Murat AVCI
Bitki no : EO 1093

Crepis L.
Crepis sancta (L.) Bornm.
Türkçe isim : Yaban kıskısı
Yerel isim : Şiro
Yöresel bilgi : Yem
Kullanılan kısım: Tüm bitki
Element : -
Hayat formu : Th
Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.
Tespit yeri : Yaslıca, Yaylak
Kaynak kişi : İmam KARAÇİZMELİ, Murat AVCI
Bitki no : EO 1091

Crupina (Pers.) DC.
Crupina crupinastrum (Moris) Vis.
Türkçe isim : Gelin döndüren
Yerel isim : Gihayi sıpırge
Yöresel bilgi : Ev eşyası
Kullanılan kısım: Tüm bitki
Element : -
Hayat formu : Th
Yöresel Kullanım: Demet halinde kök kısmından bağlanıp kurutulur avluyu süpürmede kullanılır.
Tespit yeri : Kındırali, Yaslıca, Yaylak
Kaynak kişi : Zahide AYDOĞDU, İmam KARAÇİZMELİ, Murat AVCI
Bitki no : EO 1073

Echinops L.

Echinops orientalis Trautv.

Türkçe isim : Dağ şekeri

Yerel isim : Gihayi deva, Hıstiri devva, Hıstiri guppık, Şekerok

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Gövde, Meyve

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Taze bitkinin gövdesindeki dikenler soyulduktan sonra orta boy doğranır ve suda haşlanıp pişirilerek pilava katılır veya kızartması yapılır. Ayrıca gözleme içi malzemesi olarak da kullanılır. Genç evrede bitkinin çiçekleri temizlendikten sonra çiçek tablası yenilmektedir. Olgun meyvelerinin öksürüğe iyi geldiği söyleniyor.

Tespit yeri : Bozova, Kepirce, Yaslıca, Yaylak

Kaynak kişi : Hasan SARAR, Ayşe DOĞAN, Fatma ERBİL, İslim ÖKSÜZ

Bitki no : EO 1119

Gundelia L.

Gundelia tournefortii L. var. *armata* Freyn & Sint.

Türkçe isim : Has kenger

Yerel isim : Kereng

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Gövde

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Bitkinin genç sürgünleri çiğ olarak yenildiği gibi haşlanıp yumurta ve soğan ile yağda kızartılarak da tüketilir. Pilava da katılır. Ayrıca gözleme içi malzemesi olarak da kullanılır.

Tespit yeri : Kepirce, Kındırali, Sızan, Yaslıca, Yaylak, Zivanlı

Kaynak kişi : Ayşe DOĞAN, Rahime AYDOĞDU, Meral YÜCEL, Fatma ERBİL, İslim ÖKSÜZ

Bitki no : EO 1059

Lactuca L.

Lactuca serriola L.

Türkçe isim : Eşek helvası

Yerel isim : Hasi kera

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Avrupa-Sibirya

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Özellikle eşekler yediği için bu isim verilmiştir.

Tespit yeri : Kepirce, Yaslıca

Kaynak kişi : Saadet İLÇİ, İmam KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1200

Notobasis (Cass.) Cass.

Notobasis syriaca (L.) Cass.

Türkçe isim : Yavan kenger

Yerel isim : Kerbeş, Kerbeşa kera, Kerbaşa belek

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Gövde

Element : Akdeniz

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Bitkinin gövde kısmındaki dikenli kabukları soyulup, çiğ olarak yenildiği gibi pilav ve gözlemeye de katılabilir. Ayrıca haşlanıp soğan ve salça ile yağda kızartılıp da yenilmektedir.

Tespit yeri : Dutluca, Yaslıca, Yaylak

Kaynak kişi : Kadriye ÇELİK, Emine YAŞAR, Adile AVCI

Bitki no : EO 1203

Onopordum L.

Onopordum carduchorum Bornm. & Beauverd

Türkçe isim : Kav dikeni

Yerel isim : Kulındor

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Gövde, Meyve

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Bitki taze iken gövdenin üst yüzeyi soyulup, çiğ olarak yenilir. Ayrıca bitkinin olgun meyveleri çerez olarak da tüketilmektedir. Aken meyve olgunlaşınca içindeki tohum çıkarılıp yenilirse basura iyi geldiği söyleniliyor.

Tespit yeri : Dutluca, Yaslıca, Yaylak

Kaynak kişi : Kadriye ÇELİK, Emine YAŞAR, Murat AVCI

Bitki no : EO 1109

Picnomon Adans.

Picnomon acarna (L.) Cass.

Türkçe isim : Kılçık diken

Yerel isim : Hıstirimişk, Hoppal diken

Yöresel bilgi-1: Yapı malzemesi

Yöresel bilgi-2: Yakacak

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Akdeniz

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Ev inşaatı sırasında çatı iskeleti için kullanılan tahta kalasların arasına yerleştirilen tüm bitkinin evi farelerden koruduğu düşünülmektedir. Yakacak olarak da kullanılır.

Tespit yeri : Kındırali, Yaslıca, Yaylak

Kaynak kişi : Fatma AYDOĞDU, İmam KARAÇİZMELİ, Murat AVCI

Bitki no : EO 1018

Senecio L.

Senecio vernalis Waldst. & Kit.

Türkçe isim : Kanarya otu

Yerel isim : Çiçeki zer

Yöresel bilgi : Süs

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Saç rengini açmak için çiçekleri kaynatılır ve bu su ile saçlar yıkanır. Ayrıca çiçek durumunun sapları birbirine sarılarak taç yapılır.

Tespit yeri : Kepirce

Kaynak kişi : Saadet İLÇİ

Bitki no : EO 1009

Sonchus L.

Sonchus asper (L.) Hill subsp. *glaucescens* (Jord.) Ball

Türkçe isim : Gevirtlek

Yerel isim : Şiro

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Yaprak

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Taze yaprakları çiğ olarak yenildiği gibi böreklere ve salatalara da katılır. Kızartması da yapılmaktadır.

Tespit yeri : Yaylak

Kaynak kişi : Adile AVCI, Murat AVCI

Bitki no : EO 1204

Tragopogon L.

Tragopogon buphthalmoides (DC.) Boiss. var. *buphthalmoides*

Türkçe isim : Tarla yemliği

Yerel isim : Çalık, Pırça pirie, Şiro

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Yaprak

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Taze yaprakları çiğ olarak yenildiği gibi böreklere ve salatalara katılır. Kızartması da yapılmaktadır.

Tespit yeri : Kepirce, Sızan, Yaslıca

Kaynak kişi : Saadet İLÇİ, Vahide YÜCEL, Zübeyde KARABULUT

Bitki no : EO 1250

Xanthium L.

Xanthium spinosum L.

Türkçe isim : Pıtrak

Yerel isim : Hıstiri zer

Yöresel bilgi : Zararlı

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Özellikle pamuk ekim alanlarında verimi azaltır. Ayrıca meyveleri koyunların tüylerine yapışarak ekonomik yönden zarar verir.

Tespit yeri : Dutluca

Kaynak kişi : Kadriye ÇELİK

Bitki no : EO 1100

Xanthium strumarium L. var. *strumarium*

Türkçe isim : Koca pıtrak

Yerel isim : Bıttırgan, Kerbeacan

Yöresel bilgi : Zararlı

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Özellikle pamuk ekim alanlarına zarar verdiğinden yabancı ot olarak mücadele edilmektedir.

Tespit yeri : Dutluca, Kepirce, Yaslıca, Yaylak

Kaynak kişi : Kadriye ÇELİK, Saadet İLÇİ, İmam KARAÇİZMELİ, Cumali AVCI

Bitki no : EO 1090

Xeranthemum L.

Xeranthemum annuum L.

Türkçe isim : Kağıt çiçeği

Yerel isim : Gihayi toka

Yöresel bilgi : Oyun

Kullanılan kısım: Çiçek

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Çocuklar kurumuş çiçek durumlarını çeşitli bitkilerin yapraklarına saplayarak oluşturdukları tokaları saçlarına oyun amaçlı takarlar.

Tespit yeri : Kındırali

Kaynak kişi : Beyaz AYDOĞDU

Bitki no : EO 1135

BERBERIDACEAE

Bongardia C.A.Mey.

Bongardia chrysogonum (L.) Spach

Türkçe isim : Çatlak otu

Yerel isim : Gihayi ğazzal

Yöresel bilgi : -

Kullanılan kısım: -

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Yörede etnobotanik açıdan sadece isim olarak biliniyor.

Tespit yeri : Bozova

Kaynak kişi : Hasan SARAR

Bitki no : EO 1245

BORAGINACEAE

Alkanna L.

Alkanna orientalis (L.) Boiss. var. *orientalis*

Türkçe isim : Sarı sormuk

Yerel isim : Mıtmıtok, Fısfıso

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Çiçek

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Bitkinin çiçeklerinin dip kısımları tatlı olduğu için çocuklar tarafından kopartılıp emilir.

Tespit yeri : Yaslıca

Kaynak kişi : İmam KARAÇİZMELİ, Fatma ERBİL

Bitki no : EO 1233

Alkanna tinctoria (L.) Tausch subsp. *tinctoria*

Türkçe isim : Havaciva otu

Yerel isim : Havajo

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Kök

Element : Akdeniz

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Bitkinin kökünün üzerindeki kabuklar soyulduktan sonra katı yağ (tercihen inek yağı) ve bal mumu ile kaynatılarak eritilir. Daha sonra 250 gr fıstık sakızı eklenip, kaynatılmaya devam edilir. Karışım süzülüp, soğutularak krem haline getirilir. Bu krem çatlak ve yaralara haricen sürülerek kısa sürede iyileşmeleri sağlanır.

Tespit yeri : Yaslıca

Kaynak kişi : İmam KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1131

Anchusa L.

Anchusa azurea Mill. var. *azurea*

Türkçe isim : Sığırdili

Yerel isim : Guriz

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Gövde, Yaprak

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Bitkinin genç vejetatif evredeki gövde ve yaprakları orta boy doğranıp yıkandıktan sonra yarım saat suda haşlanır. Haşlanan bitki kısımları yağda kızartıldıktan sonra üzerine yumurta kırılarak yenilebilir. Ayrıca gözlemesi yapılır. Bazen pilav içine de katılır.

Tespit yeri : Dutluca, Yaslıca, Yaylak

Kaynak kişi : Kadriye ÇELİK, İmam KARAÇİZMELİ, Cumali AVCI

Bitki no : EO 1005

Anchusa leptophylla Roem. & Schult. subsp. *Leptophylla*

Türkçe isim : Ballık

Yerel isim : Guriz

Yöresel bilgi : Zararlı

Kullanılan kısım: Süt

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Sütü deri ile temas edince bu bölge şişer.

Tespit yeri : Kındırali

Kaynak kişi : Safiye AYDOĞDU

Bitki no : EO 1213

BRASSICACEAE

Alyssum L.

Alyssum strictum Willd.

Türkçe isim : Dik kuduzotu

Yerel isim : Nanieçuçuka

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Taze bitki toplanıp orta boy doğranıp yağ, salça ve soğan ile kızartılarak yenildiği gibi pilava da katılabilir. Gözleme harcı olarak da kullanılır.

Tespit yeri : Kındırali

Kaynak kişi : Safiye AYDOĞDU

Bitki no : EO 1246

Capsella Medik.

Capsella bursa-pastoris (L.) Medik.

Türkçe isim : Çobançantası

Yerel isim : Nanieçuçukayi gevr, Pıncar

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Taze bitki toplanıp orta boy doğranıp yağ, salça ve soğan ile kızartılarak yenildiği gibi pilava da katılabilir. Gözleme harcı olarak kullanılır. Ayrıca salatalara da katılır.

Tespit yeri : Kındırali, Yaylak, Zivanlı

Kaynak kişi : Rahime AYDOĞDU, Adile AVCI, Hadi OYMAK

Bitki no : EO 1104

Crambe L.

Crambe tataria Sebeók var. *tataria*

Türkçe isim : Tatarlahanası

Yerel isim : Daruk

Yöresel bilgi : -

Kullanılan kısım: -

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Yörede etnobotanik açıdan sadece isim olarak biliniyor.

Tespit yeri : Kındırali

Kaynak kişi : Fatma AYDOĞDU

Bitki no : EO 1025

Glastaria (DC.) Boiss.

Glastaria glastifolia (DC.) Kuntze

Türkçe isim :Üzüm hardalı

Yerel isim : Gihayi gerdanlık

Yöresel bilgi : Süs

Kullanılan kısım: Meyve

Element : İran-Turan

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Taze bitkinin meyveleri inci tanesine benzetildiğinden gerdanlık şeklinde biçimlendirilerek kullanılmaktadır.

Tespit yeri : Bozova

Kaynak kişi : Hasan SARAR

Bitki no : EO 1124

Isatis L.

Isatis lusitanica L.

Türkçe isim : Sülün çivitotu

Yerel isim : Gihayi sarık, Ğerdele çuk

Yöresel bilgi : Süs

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Taze bitki meyveli durumda iken çember haline getirilip bir taç şeklinde başa takılır. Süs amaçlı kullanılır.

Tespit yeri : Bozova, Yaslıca

Kaynak kişi : Hasan SARAR, İmam KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1007

Lepidium L.

Lepidium draba L.

Türkçe isim : Diğnik

Yerel isim : Kıniberk

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: İnanç

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Taze iken gövde ve yaprakları toplanarak tuzlu suda haşlanır. Haşlanmasındaki amaç acımtırak tadının giderilmesidir. Soğan ve salça ile beraber yağda kızartılarak yenilir. Bu bitkiyi senede üç defa yemenin sevap olduğu kabul ediliyor.

Tespit yeri : Bozova, Kepirce, Dutluca, Yaslıca, Yaylak

Kaynak kişi : Hasan SARAR, Kadriye ÇELİK, İmam KARAÇİZMELİ, Murat AVCI

Bitki no : EO 1218

Lepidium L.

Lepidium sativum L. subsp. *sativum*

Türkçe isim : Tere

Yerel isim : Dejnik

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Yaprak

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Genç evrede toplanılan bitki çiğköfteyle beraber veya salatalara katılarak yenilir.

Tespit yeri : Yaylak

Kaynak kişi : Murat AVCI, Adile AVCI

Bitki no : EO 1013

Microthlaspi F.K.Mey.

Microthlaspi perfoliatum (L.) F.K.Mey.

Türkçe isim : Giyle

Yerel isim : Nanieçuçuka

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Taze bitki toplanıp orta boy doğranıp yağ, salça ve soğan ile kızartılarak yenildiği gibi pilava da katılabilir. Gözleme harcı olarak kullanılır. Ayrıca salatalara da katılır.

Tespit yeri : Yaylak, Zivanlı

Kaynak kişi : Adile AVCI, Beyaz OYMAK

Bitki no : EO 1019

Sinapis L.

Sinapis alba L.

Türkçe isim : Mamanık

Yerel isim : Ğerdel

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Yaprak

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Taze gövde ve yaprakları çiğ olarak tüketildiği gibi, yağda salça ve soğan ile kızartılıp yenilmektedir. Gözlemesi de yapılmaktadır.

Tespit yeri : Yaslıca
Kaynak kişi : Aliye KARABULUT
Bitki no : EO 1228

Sinapis arvensis L.
Türkçe isim : Hardal
Yerel isim : Ğerdel
Yöresel bilgi : Gıda
Kullanılan kısım: Yaprak
Element : -
Hayat formu : Th
Yöresel Kullanım: Taze gövde ve yaprakları çiğ olarak tüketildiği gibi, yağda salça ve soğan ile kızartılıp yenilmektedir. Gözlemesi de yapılmaktadır.
Tespit yeri : Zivanlı
Kaynak kişi : İ. Ferhat OYMAK
Bitki no : EO 1224

CANNABACEAE
Celtis L.
**Celtis australis* L. subsp. *australis*
Türkçe isim : Çitlenbik
Yerel isim : Te'vik, dağdağan
Yöresel bilgi : Gıda
Kullanılan kısım: Meyve
Element : Akdeniz
Hayat formu : Ph
Yöresel Kullanım: Taze meyveleri yenilir. Şeker hastalığı için faydalıdır. Kekremsi bir tadı vardır.
Tespit yeri : Yaslıca, Yaylak
Kaynak kişi : İmam KARAÇİZMELİ, Adile AVCI
Bitki no : EO 1114

CAPPARACEAE

Capparis L.

Capparis sicula Veill. subsp. *sicula*

Türkçe isim : Deli karpuzu

Yerel isim : Keber

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Meyve

Element : -

Hayat formu : Ch

Yöresel Kullanım: Kuru meyveleri dövülüp merhem haline getirildikten sonra dize sürülürse romatizmaya iyi gelir. Ayrıca meyvesi kaynatılıp suyu içilirse kansere de iyi geldiği söyleniyor.

Tespit yeri : Bozova, Dutluca

Kaynak kişi : Mehmet TEL, Salih ÇELİK

Bitki no : EO 1063

CAPRIFOLIACEAE

Scabiosa L.

Scabiosa rotata M.Bieb.

Türkçe isim : Top uyuzotu

Yerel isim : Sıpırge, Sıpırgeyi zer, Sıpırgeyi gevr, Zivan

Yöresel bilgi-1: Ev eşyası

Yöresel bilgi-2: Zararlı

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Tüm bitki toplanıp demetler halinde bağlanıp, süpürge olarak özellikle dış avlunun temizliğinde kullanılır. Arpa ve buğday tarlalarında bulunması halinde ürünün verimliliğini etkiler.

Tespit yeri : Bozova, Yaslıca, Yaylak

Kaynak kişi : Mehmet TEL, İmam KARAÇİZMELİ, Adile AVCI

Bitki no : EO 1030

Valerianella Mill.

Valerianella vesicaria (L.) Moench

Türkçe isim : Kuzu gevreği

Yerel isim : Çavki miya, Koyun gözü

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Meyve

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Olgun meyveleri çerez olarak yenilir.

Tespit yeri : Yaslıca

Kaynak kişi : Aydın KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1004

CARYOPHYLLACEAE

Silene L.

Silene conoidea L.

Türkçe isim :Şıvananotu

Yerel isim : Dımısko, Şekrok, İnek memeği, Gihayi manga

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Çiçek

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Çiçekleri tatlı olduğu için çerez olarak yenilir.

Tespit yeri : Bozova, Kındırali, Yaslıca

Kaynak kişi : Emine TEL, Fatma AYDOĞDU, İmam KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1050

Vaccaria Wolf

Vaccaria hispanica (Mill.) Rauschert

Türkçe isim : Ekin ebesi

Yerel isim : Hışhışo

Yöresel bilgi : Oyun

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Tüm bitki sallandığında olgun meyveleri içerisindeki tohumlar ses çıkardığı için çocuklar tarafından oyuncak olarak kullanılır.

Tespit yeri : Bozova, Kındırali, Yaslıca

Kaynak kişi : Mehmet TEL, Fatma AYDOĞDU, İmam KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1108

CHENOPODIACEAE

Chenopodium L.

Chenopodium vulvaria L.

Türkçe isim : Kokar sirken

Yerel isim : Gihayi balluk

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Siğillerin ve nasırların kaybolması için tüm bitki kurutulup, öğütüldükten sonra bir çay kaşığı yenilir ve üzerine bol su içilir. Sadece olgun meyvesinin (ki yöre halkı siğile benzettiği için) yenilmesi de bazen yeterli olabilir.

Tespit yeri : Kepirce, Kındırali, Yaslıca

Kaynak kişi : Hamide İBİ, Fatma AYDOĞDU, İmam KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1105

CONVOLVULACEAE

Convolvulus L.

Convolvulus arvensis L.

Türkçe isim : Tarla sarmaşığı

Yerel isim : Peçek

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.

Tespit yeri : Yaslıca, Yaylak

Kaynak kişi : İmam KARAÇİZMELİ, Miyeser KARAÇİZMELİ, İslim ÖKSÜZ

Bitki no : EO 1239

Convolvulus betonicifolius Mill. subsp. *peduncularis* (Boiss.) Parris

Türkçe isim : Kuzu sarmaşığı

Yerel isim : Peçek

Yöresel bilgi : Ev eşyası

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Kuru asma dallarından yapılan demetlerin üst üste konulması ile oluşturulan doğal yatağın üstüne bu bitki serilerek ortamın serin tutulması sağlanır.

Tespit yeri : Yaylak, Zivanlı

Kaynak kişi : İslim ÖKSÜZ, Hadi OYMAK

Bitki no : EO 1067

Convolvulus dorycnium L. subsp. *oxysepalus* (Boiss.) Rech.f.

Türkçe isim : Bağlık otu

Yerel isim : Lavlavık, Kızlevi

Yöresel bilgi : Ev eşyası

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Doğu Akdeniz

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Bitkiden geniş bir demet yapılarak yük hayvanının palanı üzerine serilir. Bunun üzerine de heybe konulur. Böylece daha rahat bir biniş sağlanır. Ayrıca

bitki kök kısmından bağlanarak bir demet halinde kurutulur ve avluyu süpürmek için kullanılır.

Tespit yeri : Yaslıca, Yaylak

Kaynak kişi : İmam KARAÇİZMELİ, Murat AVCI

Bitki no : EO 1222

Convolvulus stachydifolius Choisy

Türkçe isim : Leksiotu

Yerel isim : Peçek, Gula şıvana

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.

Tespit yeri : Kındırali

Kaynak kişi : Fatma AYDOĞDU, Rahime AYDOĞDU

Bitki no : EO 1231

CRASSULACEAE

Sedum L.

Sedum steudelii Boiss.

Türkçe isim : Kıraç damkoruğu

Yerel isim : Tiriyi halo, Tiriyi ruvi

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Tüm bitki taze iken çiğ olarak yenilir.

Tespit yeri : Yaylak

Kaynak kişi : Murat AVCI

Bitki no : EO 1252

CUCURBITACEAE

Cucurbita L.

**Cucurbita pepo* L.

Türkçe isim : Sakız kabağı

Yerel isim : Kundur

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Meyve

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Genel olarak meyvesinden dolma ve yöresel olarak **oturtma** denilen yemek yapılır. Ayrıca dolma için oyulan meyvenin içinden çıkan tohumlar soğan ve salça ile kavrularak da yenilmektedir.

Tespit yeri : Yaslıca, Yaylak, Zivanlı

Kaynak kişi : Melek KARABULUT, Adile AVCI, Mehmet OYMAK

Bitki no : EO 1020

Ecballium A.Rich.

Ecballium elaterium (L.) A.Rich.

Türkçe isim : Eşek hıyarı

Yerel isim : Ancure kera

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Meyve

Element : Akdeniz

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Bir su bardağına damlatılan meyvenin suyu seyreltildikten sonra hafifçe buruna çekilirse sinüzitin iyileşmesine yardımcı olur. Ayrıca sarılık hastalığına da iyi geldiği söyleniyor.

Tespit yeri : Yaslıca, Yaylak

Kaynak kişi : Aydın KARAÇİZMELİ, Murat AVCI

Bitki no : EO 1101

EUPHORBIACEAE

Euphorbia L.

Euphorbia cheiradenia Boiss. & Hohen.

Türkçe isim : Şirker

Yerel isim : Heşul

Yöresel bilgi : Tatlandırıcı

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Tüm bitki kullanılarak yapılan demet, hem pekmez yapımı esnasında üzüm suyunun kaynaması ile taşmayı önlemek için oluşan köpüğün alımında hem de pekmeze hoş koku ve tat vermek için kullanılır.

Tespit yeri : Yaslıca, Zivanlı

Kaynak kişi : Emine YAŞAR, Serdal DURSUN, Yusuf Ziya KESEN, Elif Aslı OYMAK

Bitki no : EO 1116

Euphorbia falcata L. subsp. *falcata* var. *falcata*

Türkçe isim : Eğri sütleğen

Yerel isim : Heşul

Yöresel bilgi : Tatlandırıcı

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Tüm bitki kullanılarak yapılan demet, hem pekmez yapımı esnasında üzüm suyunun kaynaması ile taşmayı önlemek için oluşan köpüğün alımında hem de pekmeze hoş koku ve tat vermek için kullanılır.

Tespit yeri : Yaslıca, Yaylak, Zivanlı

Kaynak kişi : Emine YAŞAR, Adile AVCI, Beyaz OYMAK

Bitki no : EO 1031

Euphorbia macroclada Boiss.

Türkçe isim : Neblul

Yerel isim : Heşula devva

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Bitkinin kök kısmı temizlendikten sonra su ile kaynatılır. Kaynatılan köke yağ, bal mumu ve fıstık sakızı katılarak merhem kıvamına getirilene kadar karıştırılır. Bu karışım yaraları iyileştirmek için kullanılır. Nohut büyüklüğünde yenildiği taktirde öksürüğü azalttığı ifade edilmektedir. Yerel olarak **deak** diye isimlendirilen ve yöresel yöntemler ile yapılan dövmelerin vücuttan silinmesi için bu bitkinin sütü kullanılır. Ayrıca akrep tarafından sokulan kişilerin vücudundan zehrin atılması için sokulan yere bitkinin sütü damlatılır. Bir de ağrıyan diş bölgesine bitkinin sütü sürüldüğü takdirde diş ağrısını kestiği söyleniyor. Yağmur suları ile dolan sarnıç (doğal su kuyusu) içinde bitkiden bir demet bekletilirse veya küçük su birikintilerine bir damla sütü damlatılırsa suyun mikroorganizmalardan arındığı ifade ediliyor.

Tespit yeri : Dutluca, Yaylak

Kaynak kişi : Hasan ÇELİK, Adile AVCI, Mustafa AVCI

Bitki no : EO 1035

FABACEAE

Astragalus L.

Astragalus aleppicus Boiss.

Türkçe isim : Halep geveni

Yerel isim : Gunpisik

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Meyve

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Taze meyveleri yenilir.

Tespit yeri : Yaslıca

Kaynak kişi : Fatma ERBİL

Bitki no : EO 1036

Astragalus hamosus L.

Türkçe isim : Koçboynuzu

Yerel isim : Guni, Colliki meağra

Yöresel bilgi-1: Tıbbi

Yöresel bilgi-2: Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Taze tüm bitki kaynatılıp lapa haline getirilip, süt veren annelerin göğüs uçlarında meydana gelen çatlakların kaybolması için yararlanılır. Ayrıca hayvan yemi olarak da kullanılır.

Tespit yeri : Kepirce, Yaslıca

Kaynak kişi : Hanım ASLAN, Emine YAŞAR

Bitki no : EO 1037

Astragalus russelii Banks & Sol.

Türkçe isim : Ballan

Yerel isim : Guni

Yöresel bilgi : Yapı malzemesi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : Ch

Yöresel Kullanım: Ev inşaatı sırasında çatı iskeleti için kullanılan tahta kalasların arasına yerleştirilen tüm bitkinin evi farelerden koruduğu düşünülmektedir.

Tespit yeri : Yaslıca

Kaynak kişi : Emine YAŞAR

Bitki no : EO 1152

Glycyrrhiza L.

Glycyrrhiza glabra L. var. *glabra*

Türkçe isim : Meyan

Yerel isim : Suus, Ave biyam

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Kök

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Bitkinin kökleri üzerine konulan buz parçaları yaklaşık 2-3 saat bekletilir. Bu süre sonunda oluşan sıvı, şerbet olarak içilir. Yöresel olarak bu şerbete **ava suse** denir. Ayrıca bitkinin kökleri direkt olarak emilerek de kullanılır. Yöresel olarak buna **mujork** denir. Bitkinin kökünden elde edilen şerbetin böbrekler için faydalı olduğu söylenmektedir.

Tespit yeri : Bozova, Kepirce, Yaslıca

Kaynak kişi : Emine TEL, Saadet İLÇİ, Fatma ERBİL

Bitki no : EO 1211

Hippocrepis L.

Hippocrepis unisiliquosa L. subsp. *unisiliquosa*

Türkçe isim : At nalı

Yerel isim : Colliki meağra, Kızın

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Bitkinin meyveleri bir gece suda bekletilir. Daha sonra süt verimini artırmak ve kilo almalarını kolaylaştırmak için büyükbaş ve küçükbaş hayvanlara verilir. Bitkinin diğer kısımları da yem olarak kullanılır.

Tespit yeri : Bozova, Kındırali, Yaslıca, Yaylak

Kaynak kişi : Hasan SARAR, Beyaz AYDOĞDU, Fatma ERBİL, Cumali AVCI

Bitki no : EO 1016

Lathyrus L.

Lathyrus cicera L.

Türkçe isim : Colban

Yerel isim : Colliki hesba

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Tohum

Element :

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Taze meyvelerinin tohumları çiğ olarak yenilir.

Tespit yeri : Kındırali

Kaynak kişi : Zahide AYDOĞDU

Bitki no : EO 1241

Lathyrus sativus L.

Türkçe isim : Mürdümük

Yerel isim : Nenuki hesba

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Tohum

Element :

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Taze meyvenin tohumları çiğ olarak yenilir.

Tespit yeri : Kepirce

Kaynak kişi : Adil İBİ, Saadet İLÇİ

Bitki no : EO 1248

Lens Mill.

Lens culinaris Medik. subsp. *orientalis* (Boiss.) Ponert

Türkçe isim : Yasmık

Yerel isim : Niski kırej

Yöresel bilgi : -

Kullanılan kısım: -

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Yörede etnobotanik açıdan sadece isim olarak biliniyor.

Tespit yeri : Kepirce

Kaynak kişi : Adil İBİ, Ayaz İBİ, Saadet İLÇİ
Bitki no : EO 1237

Lotus L.
Lotus gebelia Vent. var. *gebelia*
Türkçe isim : Gül gazalboynuzu
Yerel isim : Basur otu, Davşan topuğu
Yöresel bilgi : Tıbbi
Kullanılan kısım: Tüm bitki
Element : İran-Turan
Hayat formu : H
Yöresel Kullanım: Çiçekli ve meyveli durumda iken toplanıp kurutulan tüm bitki öğütüldükten sonra çay olarak demlenip günde bir çay bardağı içilirse basura iyi gelir. Ayrıca bir tutam kuru bitkiden ağza alınıp, bol su ile içilirse de aynı etkiyi gösterir.
Tespit yeri : Yaslıca
Kaynak kişi : Melek KARABULUT, Fatma ERBİL, İmam KARAÇİZMELİ
Bitki no : EO 1249

Medicago L.
Medicago monantha (C.A.Mey.) Trautv.
Türkçe isim : Dağ gurniği
Yerel isim : Nefel
Yöresel bilgi : Yem
Kullanılan kısım: Tüm bitki
Element : İran-Turan
Hayat formu : Th
Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.
Tespit yeri : Kepirce, Yaslıca
Kaynak kişi : Adil İBİ, Aydın KARAÇİZMELİ
Bitki no : EO 1110

Medicago radiata L.

Türkçe isim : Hilal yonca

Yerel isim : Nefel, Gihayi sarık

Yöresel bilgi-1: Yem

Yöresel bilgi-2: Süs

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır. Ayrıca çocuklar bitki meyveli durumda iken süs amaçlı bilezik, kolye vb. takılar yaparlar. Bitkinin meyveleri de takı olarak sarık üzerinde kullanılır.

Tespit yeri : Kındırali, Yaylak, Zivanlı

Kaynak kişi : Safiye AYDOĞDU, Adile AVCI, Şemse OYMAK

Bitki no : EO 1024

Medicago rigidula L. (All.) var. *rigidula*

Türkçe isim : Kaba yonca

Yerel isim : Nefel

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.

Tespit yeri : Bozova, Kepirce

Kaynak kişi : Hasan SARAR, Ayaz İBİ

Bitki no : EO 1240

Prosopis L.

Prosopis farcta (Banks & Sol.) J.F.Macbr.

Türkçe isim : Çediotu

Yerel isim : Hurnif, Çeti

Yöresel bilgi-1: Tıbbi

Yöresel bilgi-2: Gıda

Kullanılan kısım: Meyve

Element : -

Hayat formu : Ch

Yöresel Kullanım: Genç meyvelerini (kırmızı renkli) suda kaynatılıp çay gibi içilirse mide rahatsızlıklarına ve ishale, sabahları aç karnına içilirse de şeker hastalığına iyi geldiği söylenmektedir. Ayrıca ham meyveleri (yeşil renkli) çiğ olarak veya yumuşayıncaya kadar kaynatılıp kabukları soyulup tuz ile bir çerez olarak da yenilir.

Tespit yeri : Kepirce, Yaslıca

Kaynak kişi : Emine KILIÇ, Saadet İLÇİ, Fatma ERBİL

Bitki no : EO 1205

Spartium L.

Spartium junceum L.

Türkçe isim : Katırtırnağı

Yerel isim : Boruk

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Akdeniz

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Sürgünler yakılıp külü yağla karıştırılıp merhem yapılır, uyuza iyi gelir.

Tespit yeri : Yaslıca

Kaynak kişi : İmam KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1207

Trifolium L.

Trifolium campestre Schreb. subsp. *campestre* var. *campestre*

Türkçe isim : Üçgül

Yerel isim : Nefel, Yonca

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.

Tespit yeri : Yaslıca

Kaynak kişi : İmam KARAÇİZMELİ, Zübeyde KARABULUT

Bitki no : EO 1029

Trifolium cherleri L.

Türkçe isim : Tokalı dücük

Yerel isim : Nefel

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Akdeniz

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.

Tespit yeri : Zivanlı

Kaynak kişi : Hadi OYMAK

Bitki no : EO 1215

Trifolium hirtum All.

Türkçe isim : Deli yonca

Yerel isim : Nefel

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Akdeniz

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.

Tespit yeri : Yaylak

Kaynak kişi : Cumali AVCI, Murat AVCI

Bitki no : EO 1232

Trifolium pauciflorum d'Urv.

Türkçe isim : Sülün üçgülü

Yerel isim : Nefel

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Doğu Akdeniz

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.

Tespit yeri : Yaylak

Kaynak kişi : Adile AVCI, Cumali AVCI, Murat AVCI

Bitki no : EO 1238

Trifolium pilulare Boiss.

Türkçe isim : Boncuk üçgül

Yerel isim : Nefel

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.

Tespit yeri : Yaylak, Yaslıca

Kaynak kişi : Adile AVCI, Cumali AVCI, Aliye KARABULUT

Bitki no : EO 1161

Trifolium purpureum Loisel. var. *purpureum*

Türkçe isim : Mor üçgül

Yerel isim : Nefel

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.

Tespit yeri : Yaylak
Kaynak kişi : Cumali AVCI, Murat AVCI
Bitki no : EO 1158

Trifolium scabrum L.
Türkçe isim : Hıyar dücük
Yerel isim : Nefel
Yöresel bilgi : Yem
Kullanılan kısım: Tüm bitki
Element :
Hayat formu : Th
Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.
Tespit yeri : Yaylak
Kaynak kişi : Adile AVCI, Cumali AVCI, İslim ÖKSÜZ
Bitki no : EO 1181

Trifolium stellatum L. var. *stellatum*
Türkçe isim : Yıldız yonca
Yerel isim : Nefel
Yöresel bilgi : Yem
Kullanılan kısım: Tüm bitki
Element : -
Hayat formu : Th
Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.
Tespit yeri : Yaylak
Kaynak kişi : Cumali AVCI, İslim ÖKSÜZ, Murat AVCI
Bitki no : EO 1188

Trifolium tomentosum L. var. *tomentosum*
Türkçe isim : Yünlü yonca
Yerel isim : Nefel, Yoncai gulika
Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.

Tespit yeri : Kındırali, Yaslıca

Kaynak kişi : Fatma AYDOĞDU, İmam KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1189

Trigonella L.

Trigonella coelesyriaca Boiss.

Türkçe isim : Handekok

Yerel isim : Nefel

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.

Tespit yeri : Kepirce, Yaylak

Kaynak kişi : Hasan ASLAN, İslim ÖKSÜZ, Murat AVCI

Bitki no : EO 1195

Trigonella coerulescens (M.Bieb.) Halácsy subsp. *coerulescens*

Türkçe isim : Hintkokası

Yerel isim : Nefel

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.

Tespit yeri : Yaylak

Kaynak kişi : Cumali AVCI, İslim ÖKSÜZ, Murat AVCI

Bitki no : EO 1199

Trigonella filipes Boiss.

Türkçe isim : İnce boyotu

Yerel isim : Nefel

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.

Tespit yeri : Yaylak

Kaynak kişi : Cumali AVCI, Murat AVCI

Bitki no : EO 1201

Trigonella foenum-graecum L.

Türkçe isim : Çemen otu

Yerel isim : Nefel

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.

Tespit yeri : Bozova, Kepirce, Yaslıca

Kaynak kişi : Hasan SARAR, Hasan ASLAN, Aydın KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1056

Trigonella monspeliaca L.

Türkçe isim : Som çemenotu

Yerel isim : Nefel

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Akdeniz

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.

Tespit yeri : Yaylak

Kaynak kişi : Murat AVCI

Bitki no : EO 1242

Trigonella spruneriana Boiss. var. *spruneriana*

Türkçe isim : Koç boyotu

Yerel isim : Nefel

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.

Tespit yeri : Yaylak

Kaynak kişi : Murat AVCI

Bitki no : EO 1230

Pisum L.

Pisum sativum L. subsp. *sativum* var. *sativum*

Türkçe isim : Bezelye

Yerel isim : Collik, Balma hatun, Hatun parmağı

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Tohum

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Taze meyvenin tohumları çiğ olarak yenilir.

Tespit yeri : Kepirce, Yaslıca

Kaynak kişi : Gülay ASLAN, Güven KILIÇ, Fatma KARABULUT, Yüksel KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1103

Vicia L.

Vicia narbonensis L. var. *narbonensis*

Türkçe isim : Kocafiğ

Yerel isim : Collik, Cılban

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Tohum

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Taze meyvenin tohumları çiğ olarak yenilir.

Tespit yeri : Bozova, Yaslıca, Yaylak

Kaynak kişi : Emine TEL, Yüksel KARAÇİZMELİ, Adile AVCI

Bitki no : EO 1106

FAGACEAE

Quercus L.

Quercus brantii Lindl.

Türkçe isim : Kara meşe

Yerel isim : Dara berri, Palut

Yöresel bilgi-1: Yapı malzemesi

Yöresel bilgi-2: Gıda

Kullanılan kısım: Gövde, Meyve

Element : İran-Turan

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Eski köy evlerinin tavan kısmında yapı malzemesi olarak kullanılmıştır. Olgun meyve kaynatılıp, kabuğu soyulduktan sonra çerez olarak yenilir.

Tespit yeri : Dutluca, Yaslıca

Kaynak kişi : Kadriye ÇELİK, Salih ÇELİK, İmam KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1153

GERANIACEAE

Erodium L'Hér.

Erodium cicutarium (L.) L'Hér. subsp. *cicutarium*

Türkçe isim : İğnelik

Yerel isim : Kuroncuk, Nikkuldiki, Nanieçuçukayi reş

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Bitki genç vejetatif evrede iken orta boy doğranıp yıkandıktan sonra yarım saat suda haşlanır. Haşlanan bitki kısımları yağda kızartıldıktan sonra üzerine yumurta kırılarak yenilebilir. Ayrıca gözlemesi yapılır. Bazen de pilav içine de katılır. Taze yaprakları salata yapımında kullanılır.

Tespit yeri : Kındırali, Yaylak, Yaslıca

Kaynak kişi : Beyaz AYDOĞDU, Zahide AYDOĞDU, Adile AVCI, Yüksel KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1155

Geranium L.

Geranium libanoticum Schenk

Türkçe isim : Pelgizer

Yerel isim : Çavıki ga, Cücük ekmeği

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Yumru

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Bitkinin taze yumruları çiğ olarak yenilir.

Tespit yeri : Bozova, Yaslıca

Kaynak kişi : Hasan SARAR, İmam KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1168

Geranium tuberosum L.

Türkçe isim : Çakmuz

Yerel isim : Çavıki ga

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Yumru

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Bitkinin taze yumruları çiğ olarak yenilir.

Tespit yeri : Bozova

Kaynak kişi : Emine TEL, Mehmet TEL

Bitki no : EO 1071

HYPERICACEAE

Hypericum L.

Hypericum retusum Aucher

Türkçe isim : Aran

Yerel isim : Bahtof, Kızılcık

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Tüm bitki suda kaynatıldıktan sonra elde edilen su ile kına yoğrulup, başa sürülürse baş ağrısını giderdiği söyleniyor. Diğer yandan suda kaynatılan tüm bitkinin buharı sivilce giderici olarak da kullanılır. Kaynamış su dolu kovaya konulan bir demet kurutulmuş bitki belli bir süre bekletildikten sonra bu su ile kızamık çıkaran kişi yıkanırsa hastalığından kurtulduğu söyleniyor.

Tespit yeri : Bozova, Dutluca, Yaslıca, Yaylak

Kaynak kişi : Mehmet TEL, Kadriye ÇELİK, Esma ÇELİK, Emine YAŞAR, Adile AVCI

Bitki no : EO 1186

Hypericum triquetrifolium Turra

Türkçe isim : Pırpır otu

Yerel isim : Bahtof

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Tüm bitki kaynatılarak lapa haline getirilir. Bu lapanın ağrıyan bölgedeki ağrıyı ve ödemi giderdiği söyleniyor. Ayrıca kurutulmuş bitki çay gibi demlendikten sonra sabahları aç karnına içilirse kalp damarlarının açılacağı, tok karnına içilirse şeker, baş ağrısı ve bademciğe iyi geldiği ifade ediliyor.

Tespit yeri : Sızan, Zivanlı

Kaynak kişi : Mehmet YÜCEL, Vahide YÜCEL, Ahmet Furkan KESEN

Bitki no : EO 1182

IRIDACEAE

Crocus L.

Crocus cancellatus Herb. subsp. *damascenus* (Herb.) B. Mathew

Türkçe isim : Pivok

Yerel isim : Pivok

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Kök

Element : İran-Turan

Hayat formu : G

Yöresel Kullanım: Soğanları çiğ olarak tüketilir.

Tespit yeri : Dutluca, Yaslıca, Zivanlı

Kaynak kişi : Salih ÇELİK, İmam KARAÇİZMELİ, Yusuf Ziya KESEN

Bitki no : EO 1187

Gladiolus Tourn. ex L.

Gladiolus atroviolaceus Boiss.

Türkçe isim : Kıraç süseni

Yerel isim : Sırım

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : G

Yöresel Kullanım: Genç bitkinin tümü orta boy doğranıp, yağda salça ve soğan ile kızartılarak yenir. Ayrıca gözlemesi de yapılır.

Tespit yeri : Yaylak, Zivanlı

Kaynak kişi : Adile AVCI, Dursun DURSUN

Bitki no : EO 1140

IXIOLIRIACEAE

Ixiolirion Fisch. ex Herb.

Ixiolirion tataricum (Pall.) Schult. & Schult.f. var. *tataricum*

Türkçe isim : Köpekotu

Yerel isim : Ancurok

Yöresel bilgi-1: Tıbbi

Yöresel bilgi-2: Gıda

Kullanılan kısım: Meyve, Soğan

Element : İran-Turan

Hayat formu : G

Yöresel Kullanım: Bitkinin taze meyveleri kanser hastaları tarafından yenildiğinde iyileştirici etkisi olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca bitkinin taze meyvesi ikiye bölünüp kokusu buruna çekilirse sara hastası kişilere fayda sağladığı söyleniyor. Taze soğanları yenilir.

Tespit yeri : Dutluca, Yaylak, Zivanlı

Kaynak kişi : Mehmet ÇELİK, Murat AVCI, Hadi OYMAK

Bitki no : EO 1175

JUGLANDACEAE

Juglans L.

**Juglans regia* L.

Türkçe isim : Ceviz

Yerel isim : Dara guzie

Yöresel bilgi-1: Tıbbi

Yöresel bilgi-2: Boya

Kullanılan kısım: Yaprak, Meyve

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Taze yaprakları çay gibi demlenip, günde bir su bardağı içilirse, her derde devadır. Ayrıca kınanın rengini koyulaştırmak için yöresel olarak ***kalıki guza*** denilen ham meyvenin yeşil kısımları kurutulup öğütülerek içerisine katılır veya bu kısımlar suda kaynatıldıktan sonra elde edilen su ile kına yoğurulur.

Tespit yeri : Kepirce, Yaslıca

Kaynak kişi : Saadet İLÇİ, Fatma ERBİL

Bitki no : EO 1178

LAMIACEAE

Ajuga L.

Ajuga chamaepitys (L.) Schreb. subsp. *laevigata* (Boiss.) P.H.Davis

Türkçe isim : Kel mayasıl

Yerel isim : Hırtkesan

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Tüm bitki çiçekli evrede iken toplanıp kurutulur. Kurutulan bitki çay olarak demlenip içilirse veya öğütülüp bir çay kaşığı kurusu olarak alınırsa özellikle baş, mide, karın ve romatizma ağrılarına iyi geldiği söylenmektedir. Ayrıca merhem olarak da yararlanılır. Genel olarak da her türlü ağrı durumunda da kullanılmaktadır.

Tespit yeri : Bozova, Dutluca, Yaslıca

Kaynak kişi : Emine TEL, Kadriye ÇELİK, İmam KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1171

Ballota L.

Ballota saxatilis Sieber ex C.Presl subsp. *brachyodonta* (Boiss.) P.H.Davis & Doroszenko

Türkçe isim : Karınca somurcağı

Yerel isim : Pung

Yöresel bilgi : -

Kullanılan kısım: -

Element : Doğu Akdeniz

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Yörede etnobotanik açıdan sadece isim olarak biliniyor.

Tespit yeri : Bozova, Yaylak

Kaynak kişi : Mehmet TEL, Murat AVCI

Bitki no : EO 1129

Clinopodium L.

Clinopodium congestum (Boiss. & Hausskn.) Kuntz

Türkçe isim : Başlı fesleğen

Yerel isim : Pungie tehta

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Tüm bitki kurutulup dövülerek toz haline getirilip kınaya katılır. Bu kına saça sürülürse hem baş ağrısını giderir hem de saçları güçlendirir. Ayrıca çayı içilirse astım rahatsızlığı için de iyi geldiği söyleniyor.

Tespit yeri : Bozova, Yaslıca, Yaylak

Kaynak kişi : Mehmet TEL, Fatma ERBİL, Murat AVCI

Bitki no : EO 1137

Marrubium L.

Marrubium parviflorum Fisch. & C.A.Mey. subsp. *parviflorum*

Türkçe isim : Bozotu

Yerel isim : Gihayi gevande

Yöresel bilgi : Oyun

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Çocuklar tarafından bitki dalları bir insana benzetilip, oyun oynanmaktadır.

Tespit yeri : Kındırali

Kaynak kişi : Beyaz AYDOĞDU

Bitki no : EO 1210

Mentha L.

Mentha longifolia (L.) L. subsp. *typhoides* (Briq.) Harley

Türkçe isim : Dere nanesi

Yerel isim : Pung, Pungie çema

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Taze bitki salatalara katılır. Özellikle çiğköfte ile birlikte yenilir. Günde bir defa çayı içilirse kişiyi zinde tutar.

Tespit yeri : Bozova, Yaylak

Kaynak kişi : Mehmet TEL, Murat AVCI

Bitki no : EO 1206

Phlomis L.

Phlomis kurdica Rech.f.

Türkçe isim : Gubel

Yerel isim : Gihayi gunik, Guhbellok

Yöresel bilgi-1: Süs

Yöresel bilgi-2: Zararlı

Kullanılan kısım: Yaprak, Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Çocuklar Papatyagiller familyasına ait bitkilerin kurumuş çiçek durumlarının parçalarını özellikle bu bitkinin yapraklarına saplayarak yaptıkları tokayı

saçlarına süs amaçlı takarlar. Ayrıca özellikle mercimek tarlalarında bulunduğu zaman ürün verimini düşürmektedir.

Tespit yeri : Dutluca, Yaslıca Yaylak

Kaynak kişi : Kadriye ÇELİK, Adile AVCI, İmam KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1208

Rosmarinus L.

**Rosmarinus officinalis* L.

Türkçe isim : Biberiye

Yerel isim : Biberiye

Yöresel bilgi-1: Tıbbi

Yöresel bilgi-2: Tatlandırıcı

Kullanılan kısım: Yaprak

Element : Akdeniz

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Kurutulmuş yaprakları çay olarak demlenip içilirse kişiyi rahatlatıcı özelliğinin yanında mide ekşimesini de giderir. Ayrıca ıhlamur ile birlikte çayı içilirse öksürüğü keser. Kurutulmuş yaprakları özellikle et yemeklerine lezzet katması için kullanılır.

Tespit yeri : Yaslıca, Yaylak

Kaynak kişi : Adile AVCI, İmam KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1221

Salvia L.

Salvia multicaulis Vahl

Türkçe isim : Kürt reyhanı

Yerel isim : Rehan

Yöresel bilgi : Koku

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Bayanlar hayvan bakımı yaptıkları zaman kötü kokuları önlemesi için bu bitkiden yaptıkları demeti giysilerine takarlar.

Tespit yeri : Yaslıca

Kaynak kişi : Emine YAŞAR

Bitki no : EO 1219

Salvia viridis L.

Türkçe isim : Zarif şalba

Yerel isim : Rehan

Yöresel bilgi : Koku

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Akdeniz

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Bayanlar hayvan bakımı yaptıkları zaman kötü kokuları önlemesi için bu bitkiden yaptıkları demeti giysilerine takarlar.

Tespit yeri : Kepirce, Yaslıca

Kaynak kişi : Saadet İLÇİ, Emine YAŞAR, Yüksel KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1214

Scutellaria L.

Scutellaria orientalis L. subsp. *haussknechtii* (Boiss.) J.R.Edm.

Türkçe isim : Saçaklı kaside

Yerel isim : Kazımoti, Şeker otu

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : H, ***Endemik***

Yöresel Kullanım: Yemekten sonra bir nohut tanesi kadar günde bir defa alınırsa şekeri dengeler. Fakat fazla tüketilirse şeker çok düşebilir. Böbreklere de zarar verir. Bazı durumlarda ağızda ve gözde kabarma olur. İshal görülürse kullanımı bırakılmalıdır.

Tespit yeri : Kepirce, Yaslıca

Kaynak kişi : Saadet İLÇİ, İmam KARAÇİZMELİ
Bitki no : EO 1216

Sideritis L.
Sideritis libanotica Labill. subsp. *kurdica* (Bornm.) Hub.-Mor.
Türkçe isim : İnce çay
Yerel isim : Çekmereşk
Yöresel bilgi : Tıbbi
Kullanılan kısım: Tüm bitki
Element : İran-Turan
Hayat formu : H
Yöresel Kullanım: Soğuk algınlığına, öksürüğe ve mide rahatsızlıklarına karşı çayı içilir.
Tespit yeri : Dutluca, Yaslıca
Kaynak kişi : Kadriye ÇELİK, İmam KARAÇİZMELİ
Bitki no : EO 1247

Teucrium L.
Teucrium polium L.
Türkçe isim : Acı yavşan
Yerel isim : Tealik, Meryemhort
Yöresel bilgi : Tıbbi
Kullanılan kısım: Tüm bitki
Element : İran-Turan
Hayat formu : Ch
Yöresel Kullanım: Tüm bitki kurutulup çay gibi demlenerek içilirse veya öğütülmüş olarak bir çay kaşığı yenilirse karın ağrısı ve gaz sancısını giderir. Aynı nedenlerle bebekler içinde bitki 2-3 dakika demlenip bir veya iki çay kaşığı içirilebilir. Şeker hastalığı olanlar içinde bir çay kaşığı kurusu önerilmektedir. Kişilerde çeşitli nedenlerden dolayı oluşan korku duygusunu gidermek içinde çayı önerilmektedir.
Tespit yeri : Kepirce, Yaslıca
Kaynak kişi : Saadet İLÇİ, İmam KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1243

Teucrium pruinosum Boiss.

Türkçe isim : Puslu mahmut

Yerel isim : Mıtemor, Korku otu

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : Ch

Yöresel Kullanım: Bir su bardağı suya yarım çay kaşığı kuru bitkiden veya taze bir-iki parça konulup, 5-10 dakika bekletildikten sonra içilirse korkuya iyi geldiği söyleniliyor.

Tespit yeri : Yaslıca

Kaynak kişi : İmam KARAÇİZMELİ, Fatma ERBİL

Bitki no : EO 1083

Thymbra L.

Thymbra spicata L. var. *spicata*

Türkçe isim : Zahter

Yerel isim : Cehter

Yöresel bilgi-1: Tıbbi

Yöresel bilgi-2: Tatlandırıcı

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Doğu Akdeniz

Hayat formu : Ch

Yöresel Kullanım: Tüm bitki çay olarak demlenip içilirse şeker, mide rahatsızlığına iyi gelir. Yemeklere lezzet katsın diye baharat olarak da kullanılır.

Tespit yeri : Kepirce, Yaslıca

Kaynak kişi : Saadet İLÇİ, Hamide İBİ, İmam KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1080

LILIACEAE

Gagea Salisb.

Gagea reticulata (Pall.) Schult. & Schult.f

Türkçe isim : Ağ yıldızı

Yerel isim : Pivok

Yöresel bilgi : -

Kullanılan kısım: -

Element : İran-Turan

Hayat formu : G

Yöresel Kullanım: Yörede etnobotanik açıdan sadece isim olarak biliniyor.

Tespit yeri : Yaylak

Kaynak kişi : Murat AVCI

Bitki no : EO 1081

LINACEAE

Linum L.

Linum mucronatum Bertol. subsp. *mucronatum*

Türkçe isim : Sarı keten

Yerel isim : Çekem

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: İç yağı ile karıştırılarak merhem haline getirilir. Romatizma ağrılarının azaltılmasında kullanılır.

Tespit yeri : Yaylak

Kaynak kişi : Murat AVCI, Cumali AVCI

Bitki no : EO 1088

LYTHRACEAE

Punica L.

**Punica granatum* L.

Türkçe isim : Nar

Yerel isim : Hennar

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Nazarlık

Kullanılan kısım: Meyve, Tohum

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Tohumlar taze olarak yenilebildiği gibi ezilerek çıkarılan suyu kaynatılarak salatalarda kullanılan nar ekşisi elde edilir. Ayrıca kurutulmuş meyveleri evlerde ve bazen işyerlerinde duvara asılıp nazarlık olarak da kullanılır.

Tespit yeri : Yaslıca, Zivanlı

Kaynak kişi : Emine YAŞAR, M. Burak KESEN, Beyaz OYMAK

Bitki no : EO 1255

MALVACEAE

Abelmoschus Medik.

**Abelmoschus esculentus* (L.) Moench

Türkçe isim : Bamya

Yerel isim : Bami

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Meyve

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Tarımı yapılan bu kültür bitkisinin taze veya kuru meyveleri haşlanıp un ile yoğrularak lapa haline getirilip ağrıyan bölgeye uygulandığında ağrıyı giderdiği söyleniyor.

Tespit yeri : Yaylak

Kaynak kişi : Adile AVCI, Fatma DOĞAN

Bitki no : EO 1094

Alcea L.

Alcea striata (DC.) Alef. subsp. *striata*

Türkçe isim : Yivli hatmi

Yerel isim : Hiro, Ğıra

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Çiçek

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Bitkinin çiçekleri 5 dakika boyunca kaynayan su içerisinde veya kaynatılan süt içerisinde bekletilip içilirse öksürüğe ve soğuk algınlığına iyi gelir. Ayrıca gövde kabukları soyulup, kaynayan suda bir süre bekletilip bir hafta boyunca her gün bir bardak içilirse iltihap giderici ve adet söktürücü olarak da faydası olduğu söylenmektedir.

Tespit yeri : Sızan, Yaslıca, Yaylak, Zivanlı

Kaynak kişi : Vahide YÜCEL, Miyeser KARAÇİZMELİ, Adile AVCI, Adile ÇADIRCI, Aysel ARDA

Bitki no : EO 1098

Gossypium L.

**Gossypium hirsutum* L.

Türkçe isim : Kaba pamuk

Yerel isim : Gihayi pemı

Yöresel bilgi : Yakacak

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Pamuk toplandıktan sonra kuruyan tüm bitki yakacak olarak kullanılmaktadır.

Tespit yeri : Yaslıca

Kaynak kişi : Miyeser KARAÇİZMELİ, Melek KARABULUT

Bitki no : EO 1099

Malva L.

Malva parviflora L.

Türkçe isim : Mülkek

Yerel isim : Tollik

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2-: Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Taze bitki haşlandıktan sonra kızartılıp, isteğe göre yumurta kırılıp yenilir veya pilava katılarak tüketilir. Ayrıca gözleme iç malzemesi olarak da kullanılır. Bitki kaynatılarak lapa haline getirildikten sonra özellikle ayak bölgesinde ağrıyan kısımlara bu lapa uygulanır. Ayrıca bağırsak düzenleyici ve iltihap söktürücü olduğu söyleniyor.

Tespit yeri : Bozova, Kepirce, Kındırali, Sızan, Dutluca, Yaslıca, Zivanlı

Kaynak kişi : Emine TEL, Ayşe ASLAN, Rahime AYDOĞDU, Vahide YÜCEL, Kadriye ÇELİK, Miyeser KARAÇİZMELİ, Songül DURSUN

Bitki no : EO 1150

Malvella Jaub. & Spach

Malvella sherardiana (L.) Jaub. & Spach

Türkçe isim : Hubazi

Yerel isim : Tollik

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım : Hayvan yemi olarak kullanılır.

Tespit yeri : Yaslıca, Zivanlı

Kaynak kişi : İmam KARAÇİZMELİ, M. Bozan DURSUN

Bitki no : EO 1156

MORACEAE

Ficus L.

Ficus carica L. subsp. *rupestris* (Boiss.) Browicz

Türkçe isim : İt inciri

Yerel isim : Heicir

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Süt

Element : İran-Turan

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Bitkinin sütü yoğurt ve peynir mayalanmasında kullanılmaktadır.

Tespit yeri : Yaslıca

Kaynak kişi : İmam KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1159

Morus L.

**Morus alba* L.

Türkçe isim : Ak dut

Yerel isim : Dara tu

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Yapı malzemesi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Bitkinin taze yapraklarıyla sarma yapılır. Bitkinin meyveleri taze ve kurutulmuş olarak yenilir. Taze meyvelerinin sıkılması ile elde edilen suyu kaynatılarak pekmez veya pestil (yerel ismi **bastık**) de elde edilir. Cildi güzelleştirdiği ve anne sütünün besleyiciliğini arttırdığı da söylenmektedir. Bitkinin dal veya gövdesinden yerel ismi **mekut** olan uzun saplı tokmak yapılır. Bununla yerel ismi **curun** olan kurna içinde yerel ezgilerle geleneksel yöntemlerle buğdayı döverek yerel ismi **danı** denilen döğme ve yerel ismi **danurk** bulgur elde edilir. Bir de bitkinin dal ve gövdesinden tarlada çift sürmede kullanılan atların boynuna yerel ismi **çek** olan boyunluk yapılır.

Tespit yeri : Dutluca, Yaslıca

Kaynak kişi : Salih ÇELİK, Fatma ERBİL

Bitki no : EO 1069

OLEACEAE

Olea L.

**Olea europaea* L. subsp. *europaea*

Türkçe isim : Zeytin

Yerel isim : Dara zeytuna

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Yaprak

Element : Akdeniz

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Bitkinin yaprakları suda kaynatılıp, lapa haline getirildikten sonra derideki kaşıntıları gidermesi için kaşınan bölgelere merhem gibi sürülür. Kaynatılan suyu ile diş ağrısını gidermek için gargara yapılır. Veya taze yaprağı ağrıyan dişin üzerine konulur. Bu kaynatılan suyundan bir çay bardağı içilirse şekeri de düzenlediği söylenmektedir.

Tespit yeri : Yaslıca, Zivanlı

Kaynak kişi : Fatma ERBİL, Esma ERBİL, Mehmet OYMAK

Bitki no : EO 1066

OROBANCHACEAE

Orobanche L.

Orobanche aegyptiaca Pers.

Türkçe isim : Dinlendiren

Yerel isim : Hıllık

Yöresel bilgi : Zararlı

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Parazit

Yöresel Kullanım: Özellikle mercimek tarlalarında verimi düşürür ve ürününün kurumasına sebep olur.

Tespit yeri : Yaslıca

Kaynak kişi : Aliye KARABULUT

Bitki no : EO 1165

Orobanche mutelii F.WSchultz

Türkçe isim : Baklakıran

Yerel isim : Hıllık

Yöresel bilgi : Zararlı

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Parazit

Yöresel Kullanım: Özellikle mercimek tarlalarında verimi düşürür ve ürününün kurumasına sebep olur.

Tespit yeri : Yaslıca

Kaynak kişi : Aliye KARABULUT, İmam KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1157

PAPAVERACEAE

Adonis L.

Adonis aestivalis L. subsp. *aestivalis*

Türkçe isim : Kandamlası

Yerel isim : Mamute

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Taze bitki toplanıp orta boy doğranarak yağ, salça ve soğan ile kızartılıp yenildiği gibi yöresel olarak **katme** denilen gözlemenin harcı olarak da kullanılır.

Tespit yeri : Kındırali, Yaslıca, Yaylak

Kaynak kişi : Beyaz AYDOĞDU, Aliye KARABULUT, İmam KARAÇİZMELİ, Adile AVCI

Bitki no : EO 1183

Fumaria L.

Fumaria asepala Boiss.

Türkçe isim : Ak şahtere

Yerel isim : Yemi keva, Gövercin otu, Kılıç otu

Yöresel bilgi-1: Yem

Yöresel bilgi-2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Güvercinler bu bitkinin meyvesini yediği için yemi keva veya gövercin otu ismini almıştır. Tüm bitki kurutulup öğütülerek yemeklerden sonra bir çay kaşığı bol suyla içilirse her derde devadır. Ayrıca tüm bitki katılaşıncaya kadar suda kaynatılıp sonra güneşte kurutularak, unla karıştırılıp hamurlu tabletleri de yapılır.

Tespit yeri : Bozova, Yaslıca

Kaynak kişi : Mehmet TEL, Hasan SARAR, Fatma ERBİL, İmam KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1133

Papaver L.

Papaver dubium L. subsp. *dubium*

Türkçe isim : Köpek yağı

Yerel isim : Çiçeki bukzava, Mamute, Mamute zırav, Şakşako, Zingıl zava

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Tıbbi

Yöresel bilgi-3: Oyun

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Taze bitki toplanıp orta boy doğranarak yağ, salça ve soğan ile kızartılıp yenildiği gibi yöresel olarak **katme** denilen gözlemenin harcı olarak da kullanılır. Çocuklar bitkiyi ters çevirip, kökleri saç ve çiçeklerini eteğe benzeterek oyuncak bebek gibi oynarlar. Kurutulan bitki çay gibi demlenip içilirse öksürüğü

kestiği söyleniyor. Dutluca köyünde bitkinin çiçeksiz hali **mamute zırav**, çiçekli hali ise **çiçeki bukzava** olarak isimlendirilir.

Tespit yeri : Kepirce, Kındırali, Dutluca

Kaynak kişi : Edibe KARACA, Fatma AYDOĞDU, Mehmet ÇELİK

Bitki no : EO 1123

PLATANACEAE

Platanus L.

**Platanus orientalis* L.

Türkçe isim : Çınar

Yerel isim : Dara çınari

Yöresel bilgi-1: Tıbbi

Yöresel bilgi-2: Yapı malzemesi

Kullanılan kısım: Gövde, Yaprak

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Olgun yaprakları kaynatılıp (bir bardak suya iki yaprak) çay olarak içilirse tüm vücutta özellikle dizlerdeki kireçlenmeyi önlediği söyleniyor. Ayrıca ağacın gövdesi, belirli uzunluklarda kesilerek ev yapımında tavan kirişi olarak kullanılır.

Tespit yeri : Bozova, Dutluca, Yaslıca

Kaynak kişi : Emine TEL, Kadriye ÇELİK, Salih ÇELİK, İmam KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1127

POACEAE

Avena L.

Avena sterilis L. subsp. *sterilis*

Türkçe isim : Şifan

Yerel isim : Gihayi reş, Kenneç, Yulaf

Yöresel bilgi-1: Tıbbi

Yöresel bilgi-2: Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Taze bitki toplanıp, gölgede kurutulur. Kurutulan bitki öğütüldükten sonra bir su bardağı miktarı suya bir tutam konulup, 10 dakika kaynatılır. Bir ay boyunca gün aşırı (bir gün var bir gün yok) içilirse astıma iyi gelir. Şayet rahatsızlık devam ederse bir ay ara verilip aynı işlem bir ay boyunca yine tekrarlanır. Hayvan yemi olarak da kullanılır.

Tespit yeri : Yaslıca

Kaynak kişi : İmam KARAÇİZMELİ, Fatma ERBİL

Bitki no : EO 1299

Bromus L.

Bromus japonicus Thunb. subsp. *japonicus*

Türkçe isim : İye otu

Yerel isim : Gihayi reş

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.

Tespit yeri : Kındırali, Yaylak

Kaynak kişi : Safiye AYDOĞDU, Mustafa AVCI

Bitki no : EO 1229

Imperata Cirillo

Imperata cylindrica (L.) Raeusch.

Türkçe isim : Çardak otu

Yerel isim : Kındırge

Yöresel bilgi : Yem

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır.

Tespit yeri : Yaylak

Kaynak kişi : Mustafa AVCI, Murat AVCI

Bitki no : EO 1223

Phragmites Adans.

Phragmites australis (Cav.) Steud.

Türkçe isim : Kamış

Yerel isim : Kamış

Yöresel bilgi-1: Yapı malzemesi

Yöresel bilgi-2: Ev eşyası

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Avrupa-Sibirya

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Tüm bitki kerpiç evlerin çatı yapımında ara malzeme olarak kullanılır. Bazen evin bahçesinde veya tarla kenarlarında gölgelik yapmak amacıyla kullanılır. Ayrıca tüm bitki çeşitli ebatlarda ve şekillerde örülerek sepet yapımında da kullanılır.

Tespit yeri : Dutluca, Yaylak

Kaynak kişi : Salih ÇELİK, Murat AVCI

Bitki no : EO 1251

Tiriticum

**Triticum sp.*

Türkçe isim : Buğday

Yerel isim : Gennim

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Yem

Yöresel bilgi-3: Yapı malzemesi

Yöresel bilgi-4: Yakacak

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Öğütülen olgun meyveleri un haline getirilerek çeşitli hamur işlerinde kullanılır. Ayrıca bitkinin sapları yakacak veya öğütülerek saman halinde hayvan yemi olarak kullanılır. Diğer taraftan kerpiç evlerin yapımı sırasında harcın daha sıkı olması için harç malzemesi olarak kullanılan çamur içerisine karıştırılmaktadır.

Tespit yeri : Yaslıca, Yaylak, Zivanlı

Kaynak kişi : Fatma ERBİL, Murat AVCI, İ. Ferhat OYMAK

Bitki no : EO 1257

Zea L.

**Zea mays* L. subsp. *mays*

Türkçe isim : Mısır

Yerel isim : Porie garıs

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Meyve

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Mısır meyvesi üzerindeki püsküller toplanıp kurutulur. Böbreklerdeki kumun dökülmesi için çay olarak demlenip içilir.

Tespit yeri : Sızan, Zivanlı

Kaynak kişi : Şevket YÜCEL, Serdal DURSUN, Beyaz OYMAK

Bitki no : EO 1254

POLYGONACEAE

Polygonum L.

Polygonum cognatum Meissn.

Türkçe isim : Madımak

Yerel isim : Tırşok, Kuzu kulağı

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Çiğ köfteyle veya salatalara katılarak taze olarak yenilir.

Tespit yeri : Arıkök, Bozova, Yaslıca

Kaynak kişi : Hacer AKSOY, Rabia TEL, Fatma ERBİL

Bitki no : EO 1258

Rumex L.

Rumex acetosella L.

Türkçe isim : Kuzu kulağı

Yerel isim : Tırşok

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Yaprak

Element : -

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Çiğ köfteyle veya salatalara katılarak taze olarak yenilir.

Tespit yeri : Bozova, Kepirce, Yaslıca

Kaynak kişi : Rabia TEL, Saadet İLÇİ, Fatma ERBİL

Bitki no : EO 1058

PORTULACACEAE

Portulaca L.

**Portulaca oleracea* L.

Türkçe isim : Semizotu

Yerel isim : Pırpar

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Taze bitkinin salatası ve cacığı yapılır. Özellikle taze bitki köy ekmeği ile dürüm yapılarak da yenilir. Ayrıca soğan ve salça yağda kızartıldıktan sonra taze bitki ve pirinç eklenerek çorbası da yapılır.

Tespit yeri : Arıkök, Bozova, Yaslıca

Kaynak kişi : Hacer AKSOY, Rabia TEL, Fatma ERBİL, Esma ERBİL

Bitki no : EO 1043

RANUNCULACEAE

Ranunculus L.

Ranunculus arvensis L.

Türkçe isim : Mustafa çiçeği

Yerel isim : Arişevi

Yöresel bilgi : İnanç

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Bu bitkiye zarar verenlerin evinde yangın çıkacağına inanılıyor.

Tespit yeri : Arıkök, Bozova, Kındırali, Yaylak

Kaynak kişi : Hacer AKSOY, Emine TEL, Nimet AYDOĞDU, Adile AVCI

Bitki no : EO 1260

ROSACEAE

Amygdalus L.

**Amygdalus communis* L.

Türkçe isim : Badem

Yerel isim : Beivf

Yöresel bilgi : Gıda

Kullanılan kısım: Meyve

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Taze meyvesi ile olgun meyvenin tohumu çerez olarak yenilir.

Tespit yeri : Kepirce, Sızan, Yaslıca, Zivanlı

Kaynak kişi : Saadet İLÇİ, Mehmet YÜCEL, İmam KARAÇİZMELİ, Fatma ERBİL, M. Bozan DURSUN

Bitki no : EO 1265

Amygdalus orientalis Mill.

Türkçe isim : Payam

Yerel isim : Beivf teal

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Tohum

Element : İran-Turan

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Olgun meyvelerinin tohumu (2-3 tane) acı olup, şeker hastalarının kan şekerini düşürmek amacı ile tüketilir. Tohumlardan bir kaç tane yenilirse gözleri kuvvetlendirdiği de söylenir.

Tespit yeri : Arıkök, Kepirce, Kındırali, Yaslıca, Zivanlı

Kaynak kişi : Hacer AKSOY, Saadet İLÇİ, Nimet AYDOĞDU, Yüksel KARAÇİZMELİ, M. Burak KESEN

Bitki no : EO 1202

Crataegus L.

Crataegus monogyna Jacq. var. *monogyna*

Türkçe isim : Yemişen

Yerel isim : Gıvij

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Meyve, Çiçek

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Kulak çınlaması ve kalp rahatsızlığı olan kişiler bu bitkinin çiçek ve meyvelerini yemektedir. Meyvelerinin şeker hastaları için faydalı olduğu söyleniyor.

Tespit yeri : Yaslıca

Kaynak kişi : İmam KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1000

Rosa L.

**Rosa sp.*

Türkçe isim : Gül

Yerel isim : Gul, Gula Muhammedi

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Tatlandırıcı

Kullanılan kısım: Çiçek

Element : İran-Turan

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Gülün çiçekleri bir şişe içerisinde su ve limontuzu ilave edilerek 40 gün ağzı kapalı bekletilir. Bu süre sonunda meydana gelen karışıma şeker eklenerek yaz günlerinde soğuk içecek olarak tüketilir. Gülün çiçekleri ile reçel de yapılır. Ayrıca taze ve kurutulmuş gül çiçekleri salata veya yaprak sarması harcına tat katması için de kullanılır.

Tespit yeri : Sızan, Zivanlı

Kaynak kişi : Meral YÜCEL, Adile ÇADIRCI

Bitki no : EO 1095

RUBIACEAE

Galium L.

Galium tricornutum Dandy

Türkçe isim : Havotu

Yerel isim : Zımanhunk

Yöresel bilgi-1: Yem

Yöresel bilgi-2: Oyun

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Hayvan yemi olarak kullanılır. Ayrıca çocuklar oyun olarak bitkiyi dillerine hafifçe sürerek kanatırlar.

Tespit yeri : Arıkök, Kepirce, Kındırali, Dutluca, Yaylak

Kaynak kişi : Hacer AKSOY, Saadet İLÇİ, Nimet AYDOĞDU, Mehmet ÇELİK, Murat AVCI

Bitki no : EO 1097

SALICACEAE

Populus L.

**Populus nigra* L. subsp. *nigra*

Türkçe isim : Karakavak

Yerel isim : Dara gerzie

Yöresel bilgi : Yapı malzemesi

Kullanılan kısım: Gövde

Element :

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Yörede kerpiç ev olarak adlandırılan toprak evlerin tavan kısımlarının yapımında bu bitkinin gövdesi kiriş olarak kullanılmaktadır.

Tespit yeri : Dutluca, Yaylak

Kaynak kişi : Salih ÇELİK, Mustafa AVCI

Bitki no : EO 1076

SCROPHULARIACEAE

Scrophularia L.

Scrophularia xylorrhiza Boiss. & Hausskn.

Türkçe isim : Kızıl sıracaotu

Yerel isim : Gihayi meş, Sinek otu

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Kaşıntıyı gidermek için kurutulan bitki yakılır, külü tereyağına katılarak merhem yapılır ve kaşınan bölgelere sürülür.

Tespit yeri : Kepirce, Yaslıca

Kaynak kişi : Saadet İLÇİ, İmam KARAÇİZMELİ

Bitki no : EO 1079

Verbascum L.

Verbascum kotschyi Boiss. & Hohen.

Türkçe isim : Meçelik

Yerel isim : Gihayi meağra, İlan otu, Kali fisk, Keçelok

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : İran-Turan

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Kaynatılarak lapa haline getirilen kök kısmı (kırmızı renk verir) katı yağla karıştırılıp merhem haline getirilir. Bu merhem çatlak ve yaralara iyi gelir.

Tespit yeri : Yaylak, Yaslıca

Kaynak kişi : Murat AVCI, Fatma ERBİL

Bitki no : EO 1191

URTICACEAE

Urtica L.

Urtica dioica L. subsp. *diocia*

Türkçe isim : Isırgan

Yerel isim : Gezgezok, Isırgan otu

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : Avrupa-Sibirya

Hayat formu : H

Yöresel Kullanım: Taze bitki suda haşlanıp, doğrandıktan sonra soğan ve salça ile yağda kızartılarak yenilir. Yerel adı ***katme*** olan gözlemenin iç harcı olarak da yararlanılır. Ayrıca pilavlara katılır. Tüm bitki çay gibi demlenip içilirse dizlerde oluşan kireçlenmeye ve kansere iyi geldiği söyleniyor.

Tespit yeri : Dutluca, Yaslıca, Zivanlı

Kaynak kişi : Salih ÇELİK, Miyeser KARAÇİZMELİ, Hadi OYMAK

Bitki no : EO 1147

VITACEAE

Vitis

**Vitis vinifera* L.

Türkçe isim : Asma

Yerel isim : Arış

Yöresel bilgi-1: Gıda

Yöresel bilgi-2: Yakacak

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Ph

Yöresel Kullanım: Pelki arışa denilen taze yaprakları ile sarma adı verilen yaprak dolması yemeği yapılır. **Eşkın** denen ekşi tadındaki sürgünleri yenilir. **Koruk** denilen ham meyvesi tuza banarak yenilmekte ve sıkılarak koruk şerbeti de yapılmaktadır. Ayrıca olgun meyvelerinden pekmez, **bastık** (pestil), **çekçek** (kesme) denilen besinler yapılır. Olgun meyveler taze iken yöresel olarak **tırı**, kurutulunca **mevuj** ismini alır. Budama sonucu kesilen **çırpiyi rezza** ve kırş olarak ifade edilen dalları ekmek ve yemek yapımında yakacak kullanılır. Ayrıca bitkinin kuru dalları üzerine yatak serilip uyku uymak için **köşk** denen düzeneğin yapımında kullanılır.

Tespit yeri : Kepirce, Zivanlı

Kaynak kişi : Gülay ASLAN, Beyaz OYMAK, Mehmet OYMAK

Bitki no : EO 1107

ZYGOPHYLLACEAE

Peganum L.

Peganum harmala L.

Türkçe isim : Üzerlik

Yerel isim : Uzerlik

Yöresel bilgi : Nazarlık

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Bitkinin kuru meyveleri iplere takılarak oluşturulan süs eşyası nazara karşı evin görünen bir bölümüne asılır. Ayrıca nazardan korunmak için kuru meyvelerinin yakılarak evin tütsülenmesi gerektiğine de inanılır.

Tespit yeri : Kındırali, Yaylak

Kaynak kişi : Nimet AYDOĞDU, Adile AVCI

Bitki no : EO 1125

Tribulus L.

Tribulus terrestris L.

Türkçe isim : Çoban çökerten

Yerel isim : Kuruncok

Yöresel bilgi : Tıbbi

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Element : -

Hayat formu : Th

Yöresel Kullanım: Tüm bitki kurutularak çay gibi demlenip sabahları aç karnına bir bardak içilirse idrar yolları için faydalıdır.

Tespit yeri : Yaslıca

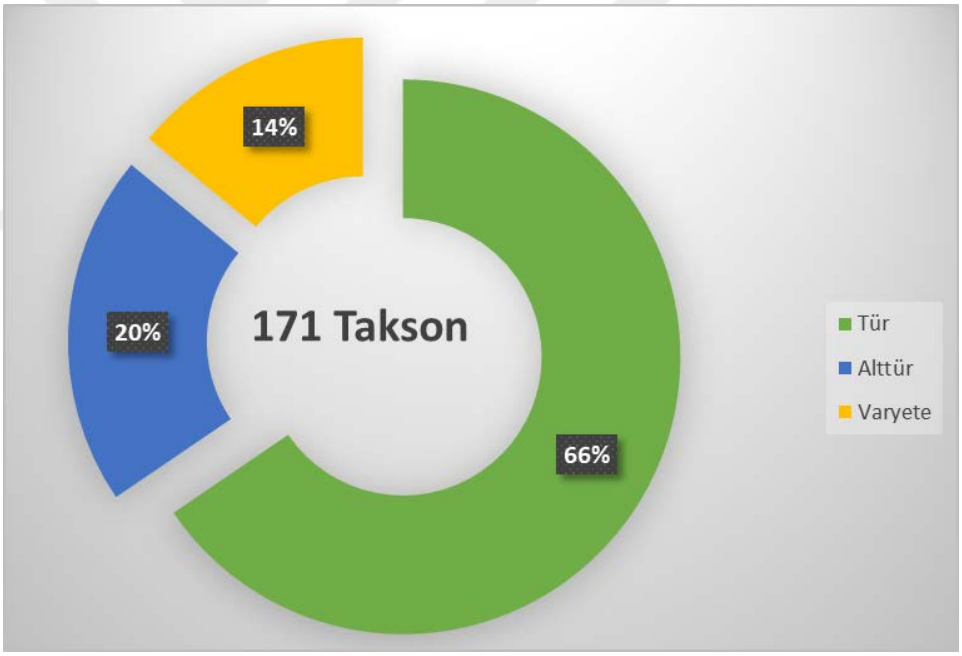
Kaynak kişi : İmam KARAÇİZMELİ, Fatma ERBİL

Bitki no : EO 1227

5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

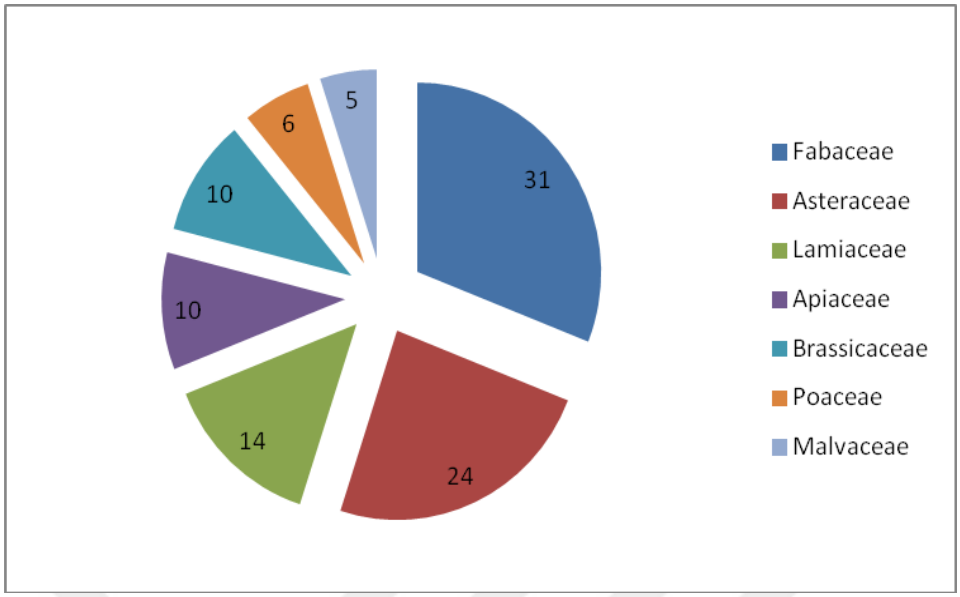
Bozova ilçesinde ve çevre köylerinde yapılan bu araştırma sonucunda yörenin florasından yola çıkılarak doğal ve kültür bitkilerinin yerel adlarını, kullanım amaç ve şekillerini gösteren etnobotanik bir çalışma yapılmıştır.

Çalışma sonucunda 50 familya ve 131 cinse bağlı 171 (112 tür, 35 alttür ve 24 varyete) takson tespit edilmiştir.(Şekil 5.1). Bu taksonların 1 tanesi Mycophyta (Fungi) aleminden Ascomycota divizyosuna, diğerleri ise Plantae aleminden Spermatophyta divizyosunun Gymnospermae (1 takson) ve Angiospermae (169 takson) alt divizyosuna aittir

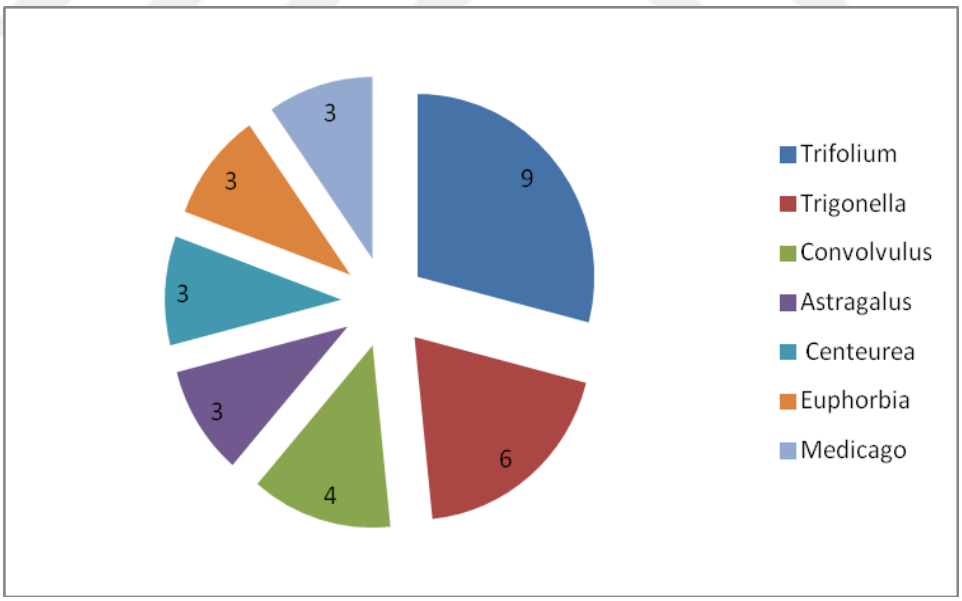
Şekil 5.1.Tespit edilen taksonların yüzde olarak dağılımı

Çalışma sırasında tespit edilen taksonların bağlı oldukları familya açısından en fazla takson içeren familyalar Fabaceae (31), Asteraceae (24), Lamiaceae (14), Apiaceae (10), Brassicaceae (10), Poaceae (6), Malvaceae (5) sıralaması ile dikkat çekmektedir (Şekil 5.2).

Şekil 5.2. Tespit edilen en fazla taksona sahip familyalar

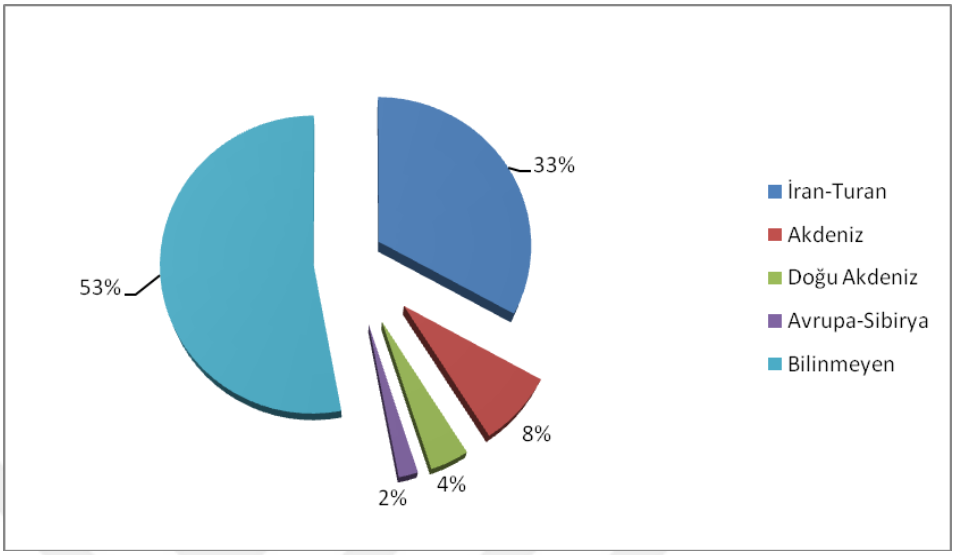
Çalışma alanında tespit edilen en fazla taksona sahip cinsleri sıralarsak; *Trifolium* L. (9), *Trigonella* L. (6), *Convolvulus* L. (4), *Astragalus* L. (3), *Centeurea* L.(3), *Euphorbia* L. (3) ve *Medicago* L. (3) sıralaması ortaya çıkmaktadır (Şekil 5.3).

Şekil 5.3. Tespit edilen en fazla taksona sahip cinsler

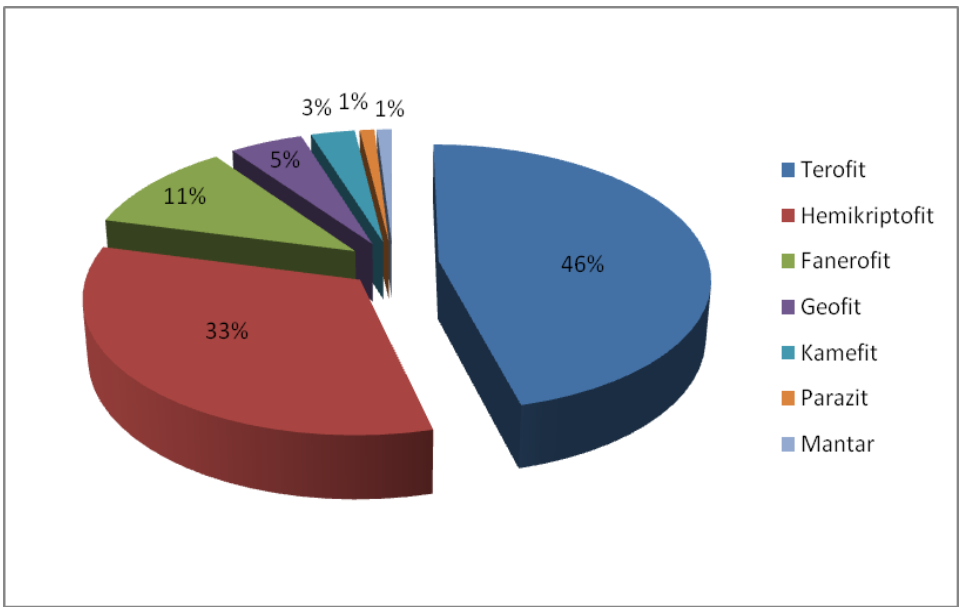
Çalışma alanında tespit edilen taksonları fitocoğrafik açıdan değerlendirdiğimiz zaman bunların sırasıyla İran-Turan (58), Akdeniz (14), Doğu Akdeniz (7) ve Avrupa-Sibirya (3) elementleri şeklinde olduğu görülmüştür. Geriye

kalan 89 taksonun fitocoğrafik açıdan herhangi bir değerlendirilmesi yapılamamıştır. (Şekil 5.4.).

Şekil 5.4. Taksonların fitocoğrafik bölgelere göre yüzde olarak dağılımı

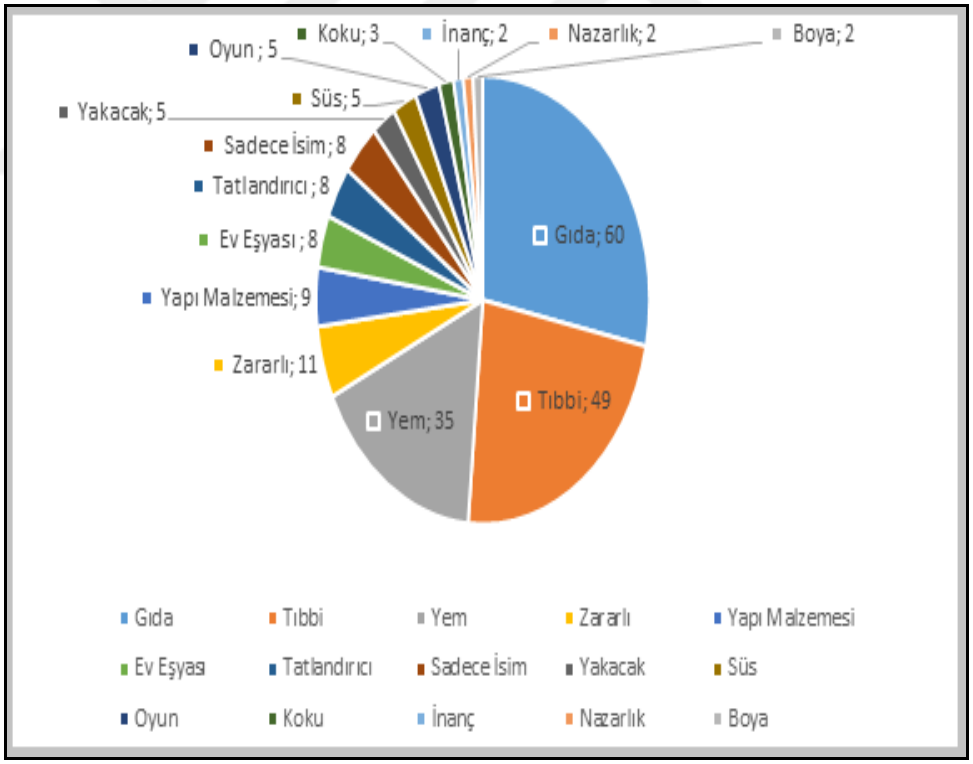
Etnobotanik çalışma sırasında tespit edilen taksonlar Raunkiaer (1934) hayat formlarına göre değerlendirildiğinde 79'u terofit, 56'sı hemikriptofit, 19'u fanerofit, 8'i geofit, 6'sı kamefit ve 2'si parazit ve 1'i mantardır (Şekil 5.5).

Şekil 5.5. Tespit edilen taksonların yüzde olarak hayat formları dağılımı

Çalışma sırasında tıbbi kullanımı olduğu tespit edilen taksonlardan *Scutellaria orientalis* L. subsp. *haussknechtii* (Boiss.) J.R.Edm. endemiktir. Ekim ve arkadaşları (2000)'na göre bu taksonun IUCN tehlike kategorisi "Az tehdit altında" kategorisinde bulunan koruma önlemi "en az endişe verici" alt kategorisindedir.

Bozova ilçesinden tespit edilen taksonları, bu çalışmanın esas konusunu teşkil eden etnobotanik bakımından değerlendirdiğimizde; 60 tanesinin gıda, 49 tanesinin tıbbi, 35 tanesinin yem, 9 tanesinin yapı malzemesi, 8 tanesinin ev eşyası, 8 tanesinin tatlandırıcı, 5 tanesinin oyun, 5 tanesinin yakacak, 5 tanesinin süs, 3 tanesinin koku, 2 tanesinin inanç, 2 tanesinin nazarlık ve 2 tanesinin ise boya amaçlı olarak halk tarafından kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu taksonlardan 11 tanesi zararlı olarak tanımlanırken, 8 tanesi ise halk arasında sadece isim olarak bilinmektedir (Şekil 5.6).

Şekil 5.6.Tespit edilen taksonların etnobotanik açıdan yöresel kullanım bilgileri

Bozova ilçesinin Şanlıurfa merkeze yakın olması ve genellikle yeryüzü şekillerinin engebesiz düzlük alanlardan oluşmasından dolayı Şanlıurfa merkez, Bozova merkez ve bütün çevre köylerde aşağı yukarı aynı doğal bitki türleri

bulunmaktadır. Fakat bu bitkilerin yöresel isimlendirmeleri ve kullanım alanları nispeten farklı olabilmektedir. Yöre insanı bitkileri genel olarak fiziksel yapısı, yetiştiği ortam, kokusu, rengi veya kullanım alanını dikkate alarak isimlendirmiştir.

Yöre insanı, yakın çevresinde bulunan bitkiler ile ilgili atalarından sözlü anlatım yoluyla veya bizzat bitkiler hakkında bilgi sahibi olan büyüklerinin uygulamaları ile öğrendikleri bilgilerden günlük yaşamlarında yerine göre yararlanmaktadır.

Yörede gıda olarak yararlanılan bitkiler ya döneminde taze olarak toplanıp kullanılır veya bu kısımlar kurutulur ve daha sonra kızartılarak veya haşlanarak yemeği yapılır. Bazıları ise yemeklere ve salatalara tat katması amacıyla baharat olarak tüketilmektedir.

Uzun yıllar güvenle kullanılan tıbbi bitkiler ise yararlanılan kısımlara bağlı olarak bazen vejetatif (kök, gövde, yaprak) evrenin ilk ve son aşamasında bazen de generatif (çiçek ve meyve) evrede etken maddenin en etkili olduğu düşünüldüğü zamanda toplanıp kurutularak çay veya lapası yapılarak kullanılmaktadır. Tıbbi bitkilerin detaylı incelenmeye ve iyileştirdiği düşünülen hastalık açısından etken maddelerinin ve kullanım ölçülerinin daha ayrıntılı olarak araştırılmasına ihtiyaç vardır.

Geçmiş zamanlarla kıyaslayacak olunursa bitkilerin yapı malzemesi ve ev eşyası olarak kullanılması yok denecek kadar azdır. Yine de bazı köylerde süpürge ve nazarlıkların kullanılıyor olması dikkat çekmektedir.

Kırsalda yetişen yeni nesillerin geleneksel kullanımı olan doğal bitkilere karşı ilgisizliği, köylerden iş veya başka sebeplerden dolayı gerçekleşen göçler, ormanlık alanlarımızın tahribi, bu konularda bilgi sahibi olan yaşlı kişilerin yazılı bir kaynak bırakmadan vefatı vb. etkenlerden dolayı etnobotanik çalışmalar olumsuz etkilenmiştir. Bu gibi olumsuz etkileri en aza indirgemek ve bu bilgileri

yazılı kaynaklar haline getirebilmek için bu tip çalışmaların sayılarının artması önemlidir.

Bozova ilçesinde yapılan bu çalışma ile Şanlıurfa ilinde daha önce yapılmış olan etnobotanik çalışmaların sonuçları karşılaştırılmıştır (Çizelge 5.1). Buna göre Şanlıurfa ilinde yapılan etnobotanik çalışmalarda genellikle bitkilerin gıda olarak kullanımı ilk sırada yer alırken, ikinci sırayı tıbbi amaçlı ve üçüncü sırayı ise yem olarak kullanılan bitkiler almaktadır. Buna karşın Birecik ilçesindeki Arat Dağı (Akan ve ark., 2008) ile Zeytinbahçe'de (Balos ve Akan, 2007) yapılan etnobotanik araştırmalarda ise yem amacı ile kullanılan bitkilerin ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Aynı şekilde yakacak amaçlı yararlanılan bitkiler de bu iki çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak daha fazla sayıda olduğu tespit edilmiştir. Görüldüğü gibi aynı yörede de olsa bitkilerin kullanım amaçlarında açık farklılıklar görülebilmektedir. Bunun sebepleri arasında o yöredeki insanların ihtiyaç duydukları amaç için tabiattan bitki toplamalarını gösterebiliriz.

Çizelge 5.1. Şanlıurfa ilinde yapılan etnobotanik çalışmaların sonuçlarının karşılaştırılması

Etnobotanik Çalışmalar	Yöresel Kullanım				
	Gıda	Tıbbi	Yem	Yakacak	Diğer
Bozova (Oymak, 2018)	41	28	27	5	70
Tek Tek Dağı (Şahin Fidan, 2018)	59	50	13	14	34
Şanlıurfa Merkez (Dağlı, 2015)	27	45	25	2	41
Gölpınar (Akan ve Ayaz, 2015)	26	15	29	4	9
Kalecik Dağı (Akan ve ark., 2013c)	38	37	32	5	31
Arat Dağı (Akan ve ark., 2008)	33	17	59	19	44
Zeytinbahçe-Akarçay (Balos ve Akan, 2007)	56	43	96	25	62

Bozova ilçesinde yapılan bu çalışma ile özellikle 2000'li yılların başından itibaren Şanlıurfa'da yaşayan halkın çevresinde bulunan bitkilerden yararlanma amaçlarını belirlemeyi hedefleyen etnobotanik araştırmalara, daha önce çalışılmayan bir alandan veri sağlanarak önemli bir katkı yapılmıştır. Yapılan bu araştırma, bu konuda ileride çalışma yapacak araştırmacılara ve meraklı kişilere bir kaynak teşkil edecektir.

KAYNAKLAR

AKAN, H., ASLAN, ve M., EKER., İ. 2004. *Capparis* L. (Kapari) Cinsinin GAP Bölgesindeki İşlenmesi, İhracatı ve Son Populasyon Durumu, Ot Sistematik Botanik Dergisi, 11(1):105-118.

AKAN, H., ASLAN, M. ve BALOS, M.M., 2005a. Şanlıurfa Semt Pazarlarında Satılan Doğal Bitkilerin Etnobotaniği, Ot Sistematik Botanik Dergisi, 12(2):43-58.

AKAN, H., KAYA, Ö.F., EKER, İ. and CEVHERİ, C. 2005b. The flora of Kaşmer Dağı (Şanlıurfa), Turkish Journal of Botany 29 (4):291-310.

AKAN, H., and ARSLAN, M., 2005. A Folkric and Ethnobotanical Research on Şanlıurfa Isot, IVth International Congress of Ethnobotany (ICEB 2005). İstanbul, p.5.

AKAN, H., ASLAN, M. ve BALOS, M.M., 2005c. GAP Yöresindeki Tıbbi ve Aromatik Bitkiler, TBAG/Ç.SEK/22 Nolu Proje sonuç raporu, 136s.

AKAN, H., KORKUT, M.M., ve BALOS, M.M., 2008. Arat dağı ve Çevresinde (Birecik, Şanlıurfa) Etnobotanik Bir Araştırma, Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, 20 (1): 67-81.

AKAN, H. ve BALOS, M.M., 2008. GAP Bölgesinden Toplanan Meyan Kökü (*Glycrrhiza glabra* L.) Taksonunun İhracat Durumu, Etnobotanik Özellikleri ve Tıbbi Önemi. Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, 20 (2): 233-241.

AKAN, H. 2013. An Ethnobotanical Investigation on the Baskets of Mardin, South East Anatolia. ADYÜTAYAM, 1 (1): 21-30.

AKAN, H., BALOS, M.M. ve ASLAN, M. 2013a. An ethnobotanical research on handmade musical instruments in Şanlıurfa, South East Anatolia, Turkey. Biological Diversity and Conservation 6 (1): 93-100.

AKAN, H., BALOS, M.M., and TEL, A.Z., 2013b. The Ethnobotany of some Legume plants around Birecik (Şanlıurfa). ADYUTAYAM, 1(1): 31-39.

AKAN, H., AYDOĞDU, M., and KORKUT, M.M. ve BALOS, M.M. 2013c. An ethnobotanical research of the Kalecik mountain area (Şanlıurfa, South-East Anatolia). Biological Diversity and Conservation, 6 (2): 84-90.

AKAN, H. ve AYAZ, H. 2015. Gölpınar (Şanlıurfa-Türkiye) mesire yeri florası ve etrafındaki köylerin etnobotanik özellikleri. Bağbahçe Bilim Dergisi, 2(3): 19-56.

AKAN, H. ve BAKIR SADE, Y. 2015. Kâhta (Adıyaman) Merkezi ve Narince Köyü'nün Etnobotanik Açıdan Araştırılması. BEÜ Fen Bilimleri Dergisi, 4(2): 219-248.

AKGÜL, A., AKGUL, A., ŞENOL, S.G., YILDIRIM, H., SEÇMEN, Ö., and DOĞAN, Y. 2018. An Ethnobotanical Study in Midyat (Turkey), A City on the Silk Road Where Cultures Meet. Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine, 14 (1): 1-18.

AKIL, A., ve KAYA, Ö.F. 2013. Kızılkuyu Yaban Hayatı Geliştirme Sahası (Şanlıurfa) Fulorası. Ot Sistematik Botanik Dergisi, 20(1): 87-110.

ALBUQUERQE, U. P., RAMOS, M. A., FERREIRA JUNIOR, W. S. and de MEDEIROS, P. Mi, 2017. Ethnobotany for Beginners. Springe Briefs in Plant Sciece, 71p.

ASLAN, M, AKAN, H, ve BALOS, M.M., 2011. Şanlıurfa'da Bazı Odunsu Bitkilerin Etnobotaniği Üzerine Bir Araştırma. Ot Sistematik Botanik Dergisi, 18(1): 117-137.

ASLAN, M. 2013. Plants Used for Medical Purposes in Şanlıurfa (Turkiye). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Doğa Bilimleri Dergisi, 16(4): 28-35.

AKMAN, Y., 1999. İklim ve Biyoiklim (Biyoiklim Metodları ve Türkiye iklimleri). Kariyer Matbaacılık, Ankara, 350 s.

ANONİM, 2017. http://sanliurfaprovice.blogspot.com/.[05.09.2018]

AYDOĞDU, M and AKAN, H. 2005. The flora of Kalecik Mountain (Şanlıurfa, Turkey), Turkish Journal of Botany 29: 155-174.

BALOS, M.M., ve AKAN H., 2007. Zeytinbahçe - Akarçay (Birecik, Şanlıurfa) Arasında Kalan Bölgenin Etnobotanik Özellikleri. Selçuk Üniversitesi Fen Fakültesi Fen Dergisi, 29: 155-171.

BRUMMITT, R. K. and POWELL, C. E. (Eds), 1992. Authors of plant names. A list of authors of scientific names of plants, with recommended standard form of their names including abbreviations. Royal Botanic Gardens, Kew, 732p.

BULUT, G., KORKMAZ, A. and TUZLACI, E. 2017. The Ethnobotanical Notes from Nizip (Gaziantep-Turkey). Istanbul Journal of Pharmacy, 47 (2): 57-62.

ÇİNİ, M., 1980. Urfa'ya Özgü İlaçlar, Harran Dergisi, Sanlıurfa, 18: 21-22.

ÇİNİ, M., 1983. Urfa'ya Özgü İlaçlar, Harran Dergisi, Sanlıurfa, 19: 7-8.

DAĞLI, M. 2015. Şanlıurfa Merkez ve Bağlı Köylerde Etnobotanik Bir Araştırma. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 78 s.

DAVIS, P.H., 1965-1985. Flora of Turkey and the East Aegean Islands. Vol. 1-9. Edinburgh University Press, Edinburgh.

DAVIS, P.H., MILL, R.R., and TAN, K., 1988. Flora of Turkey and the East Aegean Islands (Supplement). Vol. 10. Edinburgh University Press, Edinburgh.

EKİM, T., KOYUNCU, M., VURAL, M., DUMAN, H., AYTAÇ, Z. and ADIGÜZEL, N. (Eds.), 2000. Red Data Book of Turkish Plants "Pteridophyta and Spermatophyta". Turkish Association for the Conservation of Nature and Van Centennial University, Ankara, 246p.

ERTUĞ, F., 2014. Etnobotanik Kaynakları, In: Resimli Türkiye Florası-I (ed: Güner, A. ve Ekim, T.). İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

FAYDAOĞLU, E., ve SÜRÜCÜOĞLU, M.S., 2011 Geçmişten Günümüze Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Kullanılması ve Ekonomik Önemi Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 11 (1): 52-67.

FURKAN, M. K. 2016. Adıyaman İlinde Yetişen Bazı Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri. Adıyaman Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman, 263 s.

GELSE, A. 2012. Adıyaman ve Çevresinin Etnobotanik Özellikleri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van, 214 s.

GENÇAY, A., 2007. Cizre (Şırnak)'nin Etnobotanik Özellikleri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van, 267 s.

GÜLDAŞ, N., 2009. Adıyaman İlinde Etnobotanik Değeri Olan Bazı Bitkilerin Kullanım Alanlarının Tespiti. Fırat Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 53 s.

GÜNER, A., ASLAN, S., EKİM, T., VURAL, M., ve BABAÇ, M.T. (eds.)., 2012. Türkiye Bitkiler Listesi (Damarlı Bitkiler). Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi ve Flora Araştırmaları Derneği Yayını. İstanbul.

GÜNER, A., ÖZHATAY, N., EKİM, T. and BAŞER, K.H.C., 2000. Flora of Turkey and the East Aegean Islands (Supplement 2). Vol. 11. Edinburgh University Press, Edinburgh.

KARAMANOĞLU, K., 1977. Farmosötik Botanik. Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi yayınlar. Ankara.

KAYA, Ö.F., and ERTEKİN, A.S., 2009. Flora of the Protected Area at the Tek Tek Mountains (Şanlıurfa-Turkey). Ot Sistematik Botanik Dergisi, 16(2):79-96.

KILIÇ, Y., ve BAŞOL, S., 2015. Hitit Büyü Metinlerinde Geçen Bazı Otsu Bitkiler, Ağaç Türleri ve Ahşap Nesneler. Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, 2(6):28-58.

KIZIL, S., ve ERTEKİN, A.S., 2003. Diyarbakır ve Çevresinde Yayılış Gösteren Bazı Tıbbi Bitkiler. Türkiye 5. Tarla Bitkileri Kongresi 13-17 Ekim 2003, Diyarbakır. (Sunulu)

MAT, A., 1997. Günümüzde Fitoterapi. Merhem Dergisi (Özel Sayı), 10-14.

NOLAN, J. M. and TURNER, N. J., 2011. Ethnobiology, Edited by: Anderson, A. N., Pearsall, D., Hunn, E. and Turner, N. John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey, 399 p.

RAUNKIAER, C., 1934. The Life Forms of Plants and Statistical Plant Geography. Oxford University Press, Oxford, 632p.

PRANCE, G. H., 1991. What is Ethnobotany. Journal of Ethnopharmacology, 32:209-216.

RAUNKIÆR, C., 1934. The Life Forms of Plants and Statistical Plant Geography. Clarendon Press, Oxford, 632p.

SAYA. Ö., ERTEKİN, A. S., ÖZEN, H.Ç., HOŞGÖREN, H., ve TOKER, Z., 2001. GAP Yöresindeki Endemik ve Tıbbi Bitkiler, Türkiye Çevre Vakfı Yayınları Ankara.

ŞAHİN YİĞİTALP, S. 2014. Gaziantep İli Aktarlarında Satılan Bitkiler ve Etnobotanik Özellikleri. Gaziantep Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep, 195 s.

YAPICI, İ.Ü., HOŞGÖREN, H. ve SAYA, Ö. 2009. Kurtalan (Siirt) İlçesinin Etnobotanik Özellikleri. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 12: 191-196

YILDIRIMLI, Ş., 2004. Etnobotanik ve Türk Etnobotaniği, Kebikeç Dergisi, 17, 175-193.

URL-1, http://cografyaharita.com/turkiye_mulki_idare_haritalari5.html [05.09.2018]

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	**:** Emine OYMAK
Uyruğu	**:** T.C.
Doğum Yeri ve Tarihi	**:** Şanlıurfa / 1977
Telefon	**:** 05056563486
e-mail	**:** emineoymakk@gmail.com

EĞİTİM

Derece	**Ad, İl, İlçe**	**Bitirme yılı**
Lise	: Şanlıurfa İmam Hatip Lisesi	1995
Üniversite	: Harran Üniversitesi	1999
Yüksek Lisans	: Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü	

İŞ DENEYİMLERİ

YIL	**Kurum**	**Görev**
1999-2001	Devlet Hst. Kan Mrk.	Biyolog
2001-2003	Mikrobiyoloji Lab.	Biyolog
2009-2011	H.E.M	Öğretmen
2015-2017	Jelkim Bioteknoloji A.Ş.	Biyolog

UZMANLIK ALANI **:** Etnobotanik

YABANCI DİLLER **:** Arapça, İngilizce

EKLER

Şekil 1. Tutluca Köyü'nde kaynak kişiler ile yöresel bilgilerin kaydedilmesi

Şekil 2. Yaslıca Köyü'nde kaynak kişilerle görüşme

Şekil 3. Yaylak Köyü'nde araziden bitki örneklerini toplarken

Şekil 4. Yaslıca Köyü'nde araziden bitki örnekleri toplarken

Şekil 5. Kındırali Köyü'nde *Peganum harmala* (uzerlik) bitkisinin kuru meyvelerinden yapılan nazarlık

Şekil 6. *Platanus orientalis* L. (Dara çınari) Belirli uzunluklarda kesilerek tavan kirişi olarak kullanılması

Şekil 7. *Anthemis hyalina* DC.(Çiçeki mast)

Şekil 8. Yaslıca köyünde çocukların *Anthemis hyalina* DC (Çiçeki mast) bitkisinden yaptıkları taçlar

Şekil 9. *Gossypium hirsitum* (Gihayi pemı) Pamuk toplandıktan sonra bitkinin dalları biriktirilerek yakacak olarak kullanılması için kurutulur

Şekil 10. *Scabiosa rotata* M.Bieb.(Sıpırgeyi gevr) tüm bitki demetler halinde bağlanıp kurutulur

Şekil 11. *Centaurea virgata* Lam.(Sıpırgeyi reş) dış mekan temizliğinde kullanılan ev eşyası

Şekil 12. *Morus alba* L. *(*Dara tu)‘nun dal ve gövdesinden yapılmış yerel ismi **mekut** olan uzun saplı tokmak

Şekil 13. *Morus alba* L. *(*Dara tu) ‘nun dal ve gövdesinden yapılmış tarlada çift sürmede kullanılan atların boynuna takılan yerel ismi **çek** olan boyunluk

Şekil 14. *Sırasıyla; Malva parviflora* (Tollik) bitkisi, pişirilmesi ve yumurtalı kızartması

Şekil 15. *Scutellaria orientalis* L. subsp. *haussknechtii* (Boiss.) J.R.Edm.(Kazımoti, Şeker otu). Sırasıyla şeker otu ve otun kurutulmuş ve öğütülmüş hali

Şekil 16. *Anchusa azurea* Mill. var. *Azurea (*Guriz) genç vejetatif evredeki gövde ve yaprakları ve *Azurea (*Guriz)'in kızartılmış yemeği

Şekil 17. *Gundelia tournefortii* L. var. Sırasıyla *armata* Freyn & Sint.(Kereng), *armata* Freyn & Sint.(Kereng)'in soğanlı kızartması ve bulgur pilavı

Şekil 18. **Vitis vinifera L.*(Arış)'ın meyvelerinin kurutulması ve pekmez yapımı